

Hanya Mevlevîhânesi: Şeyh Ailesi - Müştemilâtı - Vakfiyesi

İsmail Kara*

The Deed of the Hanya Mawlâwî Lodge

This study draws together a variety of sources in order to examine the Hanya Mawlawî Sûfî order, an order active from 1880 to 1924 in the Hanya district (sancak) of the island of Crete and one that has not been the subject of any study until recently. The sources utilized include a detailed deed of the order's lodge (*Mawlawîhanesi*) found at the Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (the Archives of the General Directorate of Waqfs), information and documents collected by the family members of the first shaykh of the lodge, the letters of the second shaykh of the lodge, Shamsaddin Dede, and a limited number of published materials. The study is presented in three parts: The Family of the Founder, The Order's Lodge Complex and What it Included, and The End of the Lodge. The first part discusses the first two shaykhs and the family of the first shaykh. The second part using the deed and pictures from family members and their verbal descriptions discusses the sections of the lodge complex and their functions along with where they were located, and the last part describes the effect on the lodge of the Lausanne Treaty which necessitated exchanges of populations. What happened was that the remaining family members left Crete taking their possessions with them in order to go to İzmir. Once there they attempted to open another lodge for their order. In fact, this effort came to nothing given the closure of all of the Sûfî orders and lodges in Turkey in 1925. Finally, this study contains a number of appendixes in order to provide copies of some of the original documents and pictures that have been discussed. Also, included in the appendixes are the family tree of the first shaykh, a letter by Walad Çelebi, and the architectural plans of the lodge.

1880-1924 yılları arasında Girit adasının Hanya sancağında faaliyet gösteren Hanya Mevlevîhânesi Mevlevîliğinin Batı Anadolu, Balkanlar, Ege adaları ve Mora Yarımadası'nda yayılışı kadar 19. asrın başından itibaren gittikçe artan bir oranda bölgede gelişen siyasî hadiseler açısından da önem arz etmektedir. Mevlevîhânenin

* Dr. İsmail Kara (İslâm Felsefesi), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

Kıbrıs (Lefkoşe), Midilli ve Sakız adaları ile Kahire, İzmir, İstanbul, Gelibolu, Selanik'teki mevlevîhânelerle olan münasebetleri ve haberleşme imkânları hesaba katıldığı zaman bu önem daha da belirginleşmektedir. Bu münasebetler ve imkânlar Balkan Savaşı sonrasında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında ciddi bir siyasi ve diplomatik muhteva da kazanmış; 1924 yılındaki mübadeleye kadar haberleşme, maddî yardım, silah temini, esirlerin, muhacir ve mübadillerin geçici iskânı ve Türkiye'ye nakli için gerekli faaliyetlere zemin hazırlamıştır.

Siyasi hareketlenmeye¹ paralel olarak Girit adasındaki cami ve tekke sayılarında bir artış gözlenmektedir. Elimizde çok teferruatlı bilgiler olmamakla beraber Girit salnâmelerindeki dökümler meseleyi bir ölçüde aydınlatmaktadır. 1292 [1875-76] tarihli ilk salnâmeye göre Hanya'da 11 cami, 5 tekke, 1 medrese, 9 çeşme, 2 sebilhane, 2 muvakkithane varken² 1310 [1892-93] tarihli üçüncü ve son salnâmeye göre aynı sancakta 24 cami, 6 mescit, 14 tekke, 1 medrese, 9 çeşme, 2 sebilhane, 2 muvakkithane, 1 hastahane bulunmaktadır³ ki diğer hayır kurumlarına karşılık cami ve tekke sayılarındaki artış çok barizdir. Adanın diğer iki sancağında; Kandiye ve Resmo'daki tekke sayılarında bu yıllar arasında bir değişme gözlenmemektedir. İki salnâmede de Resmo'daki tekkelerin sayısı 8, Kandiye'dekiler 16'dır.⁴ Adanın diğer iki sancağında; İsfakya ve Laşit'te hiç tekke gözüküyor.⁵ Hanya sancağındaki bariz artışların önemli sebeplerinden biri Osmanlı Devleti'nin adadaki siyasi nüfuzunun azalmasına paralel bir şekilde dolaylı nüfuz ve himaye araçları olarak tekke ve mescitleri artırma ve fonksiyonlarını hareketlendirme ise bir diğeri de Girit merkez sancağının 1850 yılında Kandiye'den Hanya'ya kaydırılmasıdır. 1868'de beş sancak (Hanya, Kandiye, Resmo, İsfakya, Laşit) olarak yeniden düzenlenen adanın valisi Hanya'da bulunmaktadır ve aynı zamanda Hanya mutasarrıfıdır. 1878'den, adanın Londra ve Bükreş muahedeleriyle resmen elden çıktığı 1913 yılına kadar vali Osmanlı tebaası bir hristiyandır.⁶

Girit'teki tarikatlar ve tekkeler üzerine tespit edebildiğimiz tek akademik çalışma Bektaşilikle alakalıdır⁷ ve ağırlıklı olarak Kandiye'deki iki Bektaşî tekkesini ele

1 Girit meselesi ve problemler konusunda bk. Ali Fuad Türk geldi (haz. B. S. Baykal), *Mesâil-i Mühimmesi Siyasiye*, III, Ankara TTK Yayınları 1966. (Bu cilt bütünüyle Girit meselesine tahsis edilmiştir); Cemal Tukin, "Girit", *İslâm Ansiklopedisi*, IV, 791-830; aynı yazar, "Girit", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XIV, 85-93.

2 *Salnâme* [-i Vilayet-i Girit], sene 1292, def'a 1, Matbaa-yı Vilayet-i Girit, s. 89, 90.

3 *Salnâme-i Vilayet-i Girit*, 1310 sene-i kameriyesine müsadif 1308 sene-i mahiyyesi için tertib olunmuştur, def'a-i sâliye, [Girit] Vilayet Matbaası 1310, s. 185.

4 *Salnâme*-1292, s. 90; *Salnâme*-1310, s. 185.

5 Şemseddin Sami 1896 yılında basılan "Girit" maddesinde adadaki toplam cami-mescid sayısını 175, toplam tekke sayısını ise 19 olarak göstermektedir; bk. *Kamûsu'l-A'lâm*, İstanbul Mihran Matbaası 1314-1896, V, 3856. "Cezirede hükümete ait bir matbaa bulunup biri Türkçe ve diğeri Rumca iki resmi gazete çıkıyor" (a.g.e., V, 3855). 1292 tarihli ilk salnâmede adadaki cami-mescidlerin sayısı 155'e ulaşmaktadır (sancaklara göre dağılım: Hanya: 11, Resmo: 28, Kandiye: 51, Laşit: 42-yanlışlıkla 142 yazılmıştır-İsfakya: 23); bk. s. 89. Aynı salnâmeye göre Resmo'da 2 medrese, 25 çeşme, 1 muvakkithane; Kandiye'de 2 medrese, 19 çeşme, 5 sebilhane, 1 muvakkithane bulunmaktadır; bk. s. 89.

6 Şemseddin Sami 1891'de Hanya sancağının nüfusu hakkında şu bilgiyi veriyor: "Sancağın ahalisi 65.787 kişiden ibaret olup bunların 21.598'i müslim, 43.449'u Rum, 525'i Yahudi ve kusur-î cüzi mikdarı Katolik ve Protestan vesairedir"; a.g.e., "Hanya", III, 1919. *Salnâme*-1292'de geçen (s. 102) "İslâm 8550, Hristiyan 2515" rakamlarında herhalde hata olmalıdır.

7 Orhan F. Köprülü, "Usta-zâde Yunus Bey'in meçhul kalmış bir makalesi: Bektaşîliğin Girit'de İntişarı" *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, VIII-IX, İstanbul Edebiyat Fakültesi 1980, s. 37-86.

almaktadır. Hanya Mevlevîhânesi hakkındaki bilgiler de son senelere kadar hemen hiç atıfta bulunulmayan iki matbu kaynağa inhisar etmekte idi. Bunlardan birincisi dergâhın kurucu şeyhi Kara Abdal Süleyman Şemsi Dede'nin vefatından sonra oğlu Hüseyin Arif Efendi tarafından yayınlanan *Tuhfetü'l-Mesnevî alâ Hubbi'l-Haydarî ve Divançe-i Kara Şemsi*'nin⁸ baş kısmında yer alan hal tercümesindeki bilgiler (s. 5-7), ikincisi ise Girit'teki esaret yıllarının bir kısmını dergâhta geçiren gazeteci İbnü'l-Cemal M. Râğîb'in İzmir'de intişar eden *Sada-yı Hak* gazetesinde yazdığı yazılardır.⁹

Hayli sınırlı ve kullanılmayan bu malzemeyi anlamlı bir bütünlüğe kavuşturan ve mevlevîhânenin tarihini aydınlatan en kuşatıcı yeni bilgi kaynağı tekkenin mufassal vakfiyesinin tesbit edilerek değerlendirilmesidir.¹⁰ Şeyh ailesinden bize intikal eden belgeler, fotoğraflar ve yazılı-sözlü sorularımıza verdikleri cevaplarla boşluklar doldurulmaya çalışılmış, Konya Mevlana Müzesi Arşivi'nde¹¹ bulunan dergâhın ikinci ve son şeyhi Mehmed Şemseddin Efendi'nin mektupları¹² ile de özellikle Balkan Savaşı sonrasındaki faaliyetleri tesbit edilebilmiştir.

I. Kurucu Şeyh Ailesi

1. Hanya Mevlevîhânesi'nin kurucusu Şeyh Süleyman Şemsi Dede Efendi 1828'de (Ramazan 1244) Konya'da Abdürreşid Mahallesi'nde dünyaya geldi. Babası Aşık Osman ziraatle uğraşan, sürü sahibi bir zattır. Şemsi Dede yaz aylarında babasının bağında çalıştı, kışları mektebe devam etti. 16 yaşında iken (1259/1843) Konya Şems-i Tebrizî Dergâhı türbedarı Seyyid Emirşah Kaygusuz Abdal (Dede)a intisab etti ve 4 yıl yanında kaldı. Bu sırada mektep ve medrese derslerine de devam ederek Kur'ân-ı Kerîm'i hatmetti, ilmiyelik, Arapça ve akaid okudu. Kaygusuz Dede onu mürsîdi Mehmed Sûdî Dede ile tanıştırdı. Sûdî Dede'nin vefatından sonra Mevlâna Dergâhı'nda çile çıkardı, muhtemelen bu sırada Farsça öğrendi. 1266/1850'de kendisine hilafetnâme verildi. Sultan Divanî Dergâhı'na hizmet etmek ve ilim tahsili için Afyonkarahisarı'na gitti ve 4 sene de burada

8 İstanbul Şirket-i Mürettebiye Matbaası, 1305 [1889], 72 s.

9 "Hanya Mevlevîhânesi-Hanya mevlevî şeyhi ve rical-i mevleviyeden Kara Şemsi Sultan hazretleri", *Sada-yı Hak*, nu. 1346, 28 Mayıs 1340 [1924]; aynı yazar, "Cenaze merasimi", *Sada-yı Hak*, 1 Haziran 1340. (Bu yazıların fotokopilerini bize temin eden sayın Ünal Senel'e teşekkür ediyorum). İbnü'l-Cemal M. Râğîb'in dergâhta kaldıkları günleri anlatan hatıraları da *Sada-yı Hak*'da yayınlanmış olmakla beraber gazetesinin bu sayılarının bulunduğu kütüphane tesbit edilememiştir. Yazarın bu hatıradan bahsi için bk. "Hanya Mevlevîhânesi..." başlıklı yazı: "Hanya Mevlevîhânesi'nin bizi ağuş-ı şefkat ve himayetinde aylarca yaşattığı hayat-ı esaretimize ait meşhûdat ve ihtisâsâtı yine bu sûtunlarda bir sene evvel kayd u tesbit ederken izah etmiş idik." İ.M. Cemal'in çektiği ve bir kısmını bu makalede kullandığımız mevlevîhâne ve müştemilatını gösteren kıymetli fotoğraflar rahmetli Bedrettin Özmen ve sayın Ahmet Özmen beyefendilerden bize intikal etmiştir.

10 VGMA, defter nu. 988 (Rumeli 2), s. 249-54. Çevirim yazısı için bk. Ek. 1. Bu vakfiyeye ve mevcut bilgilere dayalı olarak hazırladığımız iki tanıtıcı yazı için bk. "Gittikçe uzaklaşan Hanya Mevlevîhânesi", *Tarih ve Toplum*, sayı: 135, Mart 1995; "Hanya Mevlevîhânesi ve Vakfiyesi", Selçuk Üniversitesi *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (II. Milletlerarası Osmanlı Devleti'nde Mevlevîhâneler Kongresi tebliğleri), yıl: 2, sayı: 2, Mayıs 1996, Konya 1996, s. 293-95.

11 Arşiv'deki malzemenin ve tek tek dosyaların tanıtımı için bk. Abdülbaki Gölpmarlı, "Konya'daki Mevlâna Dergâhı'nın Arşivi", *İlîf Mecmuası*, XVII/1-4, Ekim 1955-Temmuz 1959, İstanbul 1960, s. 156-78. Hanya Mevlevîhânesi, s. 173, 89 nolu dosya.

12 Bu mektupların metinleri için bk. Ek. 2.

kaldı. Bursa ve İstanbul'a giderek ziyaretgâhları dolaştı ve yaşayan şeyhlerle görüştü. Ardından Konya'ya döndü (1272/1856), mevlevî dervişlerine *Mesnevî* dersleri verdi. 1274/1858'de evlendi.

Aydın Güzelhisar Mevlevîhânesi şeyhi Horasanî Ali Dede'nin vefatı üzerine bu dergâhın şeyhliğine tayin edildi (1287/1870). Bu görevde iken Hanya'daki mevlevî muhiblerin ısrarlı davetleri üzerine Hanya'ya gitti (1289/1872) ve 1880'de (27 Recep 1297, Mirac Kandili) geniş bir arazi üzerinde ve zengin vakıflarla kurduğu Hanya Mevlevîhânesi'ni hizmete açtı. Vakfiyesini hazırlattı ve tasdik ettirdi. 1886'da (23 Zilhicce 1303/9 Eylül 1302) vefat ederek önceden hazırlanan dergâha bitişik (semahânenin solundaki) türbeye defnedildi.¹³

Türabî (tevazuu dolayısıyla), *Şem'î*, *Nurî*, *Niyazî* ("niyaz penceresinde kesretle niyaza devam" ettiğinden), *Abdal* (Kaygusuz Dede, müşidi Mehmed Sûdî Dede'nin vefatı üzerine ona bedel olmak üzere bu mahlası vermişti), *Kara Abdal*, *Kara Şemsî* mahlasları olan Şemsî Dede bir *Divançe* oluşturacak kadar şiir yazmıştır. Oğlu Hüseyin Ârif tarafından yayınlanan *Tuhfetu'l-Mesnevî alâ Hubbi'l-Haydarî ve Divançe-i Kara Şemsî'nin* baş kısmında yer alan iki takriz (biri Girit müftüsü İbrahim Şerif diğeri Girit vilayeti mektûbî kalemi müsevvidlerinden Halim Neyyir'in) ve tercüme-i halden sonra toplam 88 şiiri birbirini takip eden iki risale halinde düzenlenmiştir. *Divançe*'nin son kısmında bazı tarihler, kıtalar, şarkılar ve müfredler de bulunmaktadır.

Hanyevî Şefik Efendi'nin *Divançe*'sinin baş kısmında da Şemsî Dede'ye ait 14 beyitlik Farsça manzum bir takriz yer almaktadır.¹⁴ (bk. 7 nolu fotoğraf).

2. Şemsî Dede'nin vefatı üzerine meşihata geçen ve vakfiyede mesnevihan ve imam olarak zikredilen büyük oğlu Mehmed Şemseddin Dede 1859'da (Recep 1275) Konya'da doğdu. 1872 (1289) yılında babası ve ailesiyle birlikte Hanya'ya gitti. Tahsilini burada tamamladı, Arapça ve Farsça öğrendi. 27 Zilhicce 1298 (1881) tarihinde Râhime Aîşe hanımla evlendi (bk. 1 nolu belge). 1908-24 yılları arasında şeyhlik yanında "beyne'l-İslâm vukubulacak deâvî-i mahsûsanın rû'yeti", mahkemeler, Cemaat-i İslâmiye riyaseti, dinî vakıfların ve camilerin idaresiyle ilgilenen niyabet-i şer'îye, diğeri adıyla hâkimü'ş-şer'lik görevini yürüttü. 1913 yılında Konya'daki Çelebi Efendi'ye yazdığı mektupta bu görevinden şöyle bahsediyor: "abd-i âcizleri bir taraftan Cezîre ahâli-i İslâmiyesinin mukadderâtında lüzûm-ı mübrem üzerine teklif olunan *umûr-ı şer'îyenin* temşiyetine mukayyed bulunmaktayım."¹⁵ Atina Muahedesi gereğince bu görevi için Yunan hükümetinden maaş almaktaydı.¹⁶

13 Haltercümesi için bk. *Divançe*'nin başındaki tercüme-i hal (s. 5-7), İbnü'l-Cemal M. Râğib, "Hanya Mevlevîhânesi...", *Sada-yı Hak*, 25 Şevval 1342/28 Mayıs 1340 (Bu yazıda şiirlerinden de örnekler yer almaktadır); şeyh ailesinden Kevser Atay'ın 15.2.1992 tarihli mektubu, s. 1-3.

14 *Divançe-i Hanyevî Şefik Efendi*, Ahter Matbaası 1293, s. 2.

15 Bk. Ek. 2, mektup 6.

16 19 Şubat 1994 tarihinde Mehmed Şemseddin Dede'nin oğlu merhum Bedri Özmen'le yaptığımız görüşmede hem Girit müftülüğü hem de hâkimü'ş-şer'lik görevi birlikte zikredilmiştir. Fakat elimizdeki

Balkan Savaşı yıllarında Mehmed Şemseddin Dede'nin vazife ve sorumlulukları o kadar çoğalmıştır ki mutad olarak her sene yapılan Konya ziyareti ve Çelebi Efendi ile görüşme seyahatinin birkaç yıl yapılamadığı eldeki mektuplardan anlaşılmaktadır. Merkezin isteği üzerine 1912 yılında Girit Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ni kurmuş, başkanlığını yapmış ve toplanan yardımları düzenli olarak merkeze göndermiştir. Aynı yıl Çelebi Efendi'nin bütün mevlévihânelere yazdığı yazı¹⁷ üzerine bütün dergâhlar gibi Hanya Mevlevihânesi de "i'âneye iştirak" etmiştir.¹⁸ Aynı mektuptan anlıyoruz ki Yenikapı Mevlevihânesi "mecruhîn-i guzat için hastahane", Galata Mevlevihânesi ise "i'âne encümeni için karargâh" haline getirilmiştir.

Şemseddin Dede'nin bir diğer yarresmi görevi de şartların zorlamasıyla müsülman nüfusun Girit'ten bir an önce göç etme temayüllerini ve isteklerini mümkün merteye engellemek, en azından tehir etmek idi. Konya'ya, Çelebi Efendi'ye yazdığı bir mektubunda, meselenin siyasî boyutuna ve Osmanlı Devleti'nin politikasına da temas ederek şöyle demektedir:

"(...) ruh-ı mesele Devlet-i aliyye ve millet-i İslâmiyenin Girit ceziresi hakkında beslemekte olduğu emel ve muhafaza-ı hukuk tedâbirine halel ânz olmamak ümniyyesiyle Cezîre'de bulunan ehl-i İslâm[in] biraz sabr u metânet göstermeleri ve hicret etmemeleri için kavlen ve fiilen delâlet lâzime-i hazm u ihtiyat olacağı teemmül olundu. Binaenaleyh bervech-i ma'rûz bugünlerde sefer-i ziyaret-i fakîrî ahali-i mahalliyeye sû-i telakki olunacağı ve herkes bir türlü mâna vereceği cihetle ahalinin şu haline biraz sekîne hâsıl oluncaya kadar tehir-i azîmet-i dervîşânemiz..."¹⁹

Resmi, yarresmi bu görevleri dolayısıyla mevlévihânenin hizmetlerini kısmen kardeşi Hasan Hüsnü Efendi'ye devretmek zorunda kalan²⁰ Şemseddin Efendi dergâhın giderek aslî fonksiyonlarından uzaklaştığının da farkındadır ve bundan büyük bir ızdırap duymaktadır:

"Hususiyet-i ahvalimiz Cezire'de hazreti Pîr [Mevlâna Celaledin] kuddise sırruhû efendimizin tecelli-i mâneviyeleriyle tesis olunup bir zaman ihvan-ı bâ safânın maddî muavenâtıyla ilerüde âyende vü râvende ihvana medâr-ı tefeyyüz olabilecek dereceye gelmiş iken bilâhare tahavvülât-ı zemanîyenin tesirât-ı muhribesine maruz kalan Hanya Mevlevihânesi'nde hizmet-i fukara ile mübahî olmak idi. Şu haide ekser-i muhibbân ve mensubân âlem-i bekaya ve bazıları diyar-ı âhara göç etmiş olduğundan ve yeni yetişenlerde heves ve istîdat zamanın icabâtına göre cereyan etmekte bulunduğundan ârâm-ı cân-ı âşîkan olan sema vü safâdan mahrum garîbane bir halde dem-güzar bulunuyoruz"²¹

20 Eylül 1331 (1915) tarihli bir yazışma belgesinden anlaşıldığı kadarıyla niyâbet-i şer'îye/hâkimu's-şer'îlikle müftülük aynı görevler gibi gözükmektedir. Muhtemelen niyâbet hukukî işlere bakmaktadır. Atina Muahedesi ve *Girit Kanun-ı Esasîsi* (bs. Hanya 1899, 34 s.) metinlerine ulaşamadığımız için bu konuda net bir şey söyleyemiyoruz.

17 Bu yazı ve mevlévihânelerin faaliyetleri için bk. Caner Arabacı, "Balkan harpleri sırasında mevlévihâneler", *Sû Türkîyat Araştırmaları Dergisi*, s. 251-55.

18 bk. Ek. 2, mektup 5.

19 bk. Ek. 2, mektup 4.

20 bk. Ek. 2, mektup 6.

21 bk. Ek. 2, mektup 6.

Şemseddin Efendi'nin oğlu Bedri Özmen beyden bize intikal eden bir kısım evraktan anlaşıldığı kadarıyla Şemseddin Efendi I. Dünya Savaşı ve Çanakkale Savaşı yıllarında da bazı yarıresmi görevler üstlenmiştir. Sözkonusu evrak "Atina Sefaret-i Seniyye-i Osmaniyesi" resmi antetli, biri Fransızca, diğerleri Osmanlıca el yazısı 7 evraktır ve "karargâh-ı umumi"nin Çanakkale Savaşı safahatı hakkında bilgi veren tebliğatıdır.²² Kara ve deniz harekâtını özetleyen bu tebliğatın hangi sebeple Şemseddin Efendi'ye gönderildiğini ve ne tür bir karşılık beklendiğini tesbit edemediğimiz için bu evrakı tam olarak değerlendiremiyoruz. Bununla beraber şeyh efendinin doğrudan Osmanlı Devleti Atina Sefaret-i'nin muhatabı olması önemli bir husus olmalıdır (bk. 5 nolu belge).

Hanya Mevlevîhânesi ve Şemseddin Efendi son büyük görevini Büyük Taarruz'dan önce geri çekilmek zorunda kalan Yunanlı askerlerin zorla yanlarına alıp adaya götürdükleri Türk esirlere karşı yaptı. Şemseddin Efendi Rum idareciler ve mahallî erkânla olan iyi münasebetlerini devreye sokarak zulüm ve hakaret gören kalabalık Türk esirleri Rumlar'ın elinden almış ve tekkede iâşe ve ibâtelere sağlamıştır. Venizelos'la tanışıklıklarının gençlik çağlarına dayanıyor olması esirlerin alınmasında çok etkili olmuştur.²³ Semahânenin erkek esirler için yatakhane haline getirilmesi dolayısıyla uzun müddet sema yapılamamış,²⁴ tekkenin geniş bahçesi ve müştemilatı esirlerin tenezzüh ve vakit geçirme alanı haline gelmiştir. Gazeteci İbnülcemal M. Râğib'in bu esirler arasında bulunması ve çektiği fotoğrafların birer nüshalarını, arkalarını yazarak şeyh ailesine göndermesi sayesinde olanları takip etmek kısmen mümkün olabilmektedir.²⁵ (bk. 19, 20, 21, 22 nolu fotoğraflar).

22 Eldeki evrak 25 Nisan-20 Haziran 1915 tarihleri arasındaki kara ve deniz harekâtı hakkında bilgi veren tebliğat raporlarıdır.

19.2.1994'te Bedri Özmen'le yaptığımız görüşmede Hilal-i Ahmer adına toplanan yardımların Atina'daki Osmanlı sefirine gönderildiğini belirtmiştir.

23 Keşer Atay'ın 15.2.1992 tarihli mektubundan: "(...) Rumlar esirleri aç bırakıp ziyet ediyorlardı. Bir gün Mevlevîhâne'ye ait fırından ekme alan esiri gören Rum nöbetçi 'ekmek çaldı' diye şehrin meydanındaki ağaca bağlayıp kırbaçlamağa başlamış. Bu olayı Şeyh Mehmed Şemseddin Dede'ye haber veren şahitler beraberce askeri komandana giderek esirlerin işlerini ve barınmalarını tekeffül ederek hepsini Mevlevîhâne'ye almışlar. Kadınlar şeyh ailesi evlerine alınmış, erkekler için ise semahâne yatakhaneye dönüştürülmüş, her gün kazan kaynatarak sıcak yemek yedirilmiştir", s. 5-6. Şeyh ailesinden Hüseyin Arif Efendi'nin torunu S. Muzafer Ece tarihsiz mektubunda teyzesi Bedia hanımdan (Arif Efendi'nin kızı) şu anekdota yer veriyor: "Venizelos'un babası Hanya'da şişeci dükkânı olan fakir biri imiş. Venizelos'u tekke [mevlevîhâne] okutmuş. Avukat çıktıktan sonra vefa borcu olarak ücretsiz tekkenin avukatlığını yapmış. Politikaya atılıp başbakan olunca esirlerin tekkeye alınmasında rol oynuyor."

24 3 Mayıs 1340 tarihli *Sada-yı Hak*'da yayınlanan fotoğrafın altında şu ibare yer almaktadır: "Bu resim üseramızın Hanya'da buldukları zaman tarihî bir âyin-i behîn sonrasında çekilmiştir." Âyin yapıldığına ilişkin bir diğer not da yine aynı gazetede çıkmıştır: "Hanya Mevlevîhânesi'nde kaldığımız günler zarfında pîr-i kebir-i destgîr Mevlâna Celaleddin Rumi efendimiz hazretlerinin ruhanîyet-i kudsiye ve füyûzât-ı manevîyesinden istifaza maksadıyla ve üserânın arasındaki muhibbân-ı mevlevîyenin iştirakiyle iki defa âyin-i mevlevî icra kılınmıştır. 1341 sâl-i hicrisinin [1922] tâlî-i sa'd-âveri olarak Afyonkarahisan'ndan şanlı ordumuzun harekât-ı taarruziye teşebbüsünün ilk gününe tesadüf eden bu âyin-i behîn..."; İbnülcemal M. Râğib, "Hanya Mevlevîhânesi...", *Sada-yı Hak*, 25 Şevval 1342/28 Mayıs 1340. Bu yazıda Mehmed Şemseddin Efendi'nin kısa hal tercümesi de yer almaktadır.

25 Bedri Özmen-Ahmet Özmen vasıtasıyla bize intikal eden 7 adet fotoğraf esirlerin mevlevîhâne sayesinde ne kadar güzel günler geçirdiklerine şahitlik etmektedir. 9. dipnotta da belirtildiği gibi İbnülcemal M. Râğib'in tekkenin tarihi için çok önemli olan uzun esaret naturalarına ulaşmak henüz mümkün olmamıştır.

Lozan Antlaşması gereği nüfus mübadelesi gündeme gelince Hanya Mevlevihânesi ve Şemseddin Dede önce müslüman nüfusun ve esirlerin Türkiye'ye göçmelerine yardımcı olmuş, ardından da kendilerini göçe hazırlamıştır. Fakat Şemseddin Efendi'nin ömrü Türkiye'ye sağ olarak dönmeye vefa etmeyecek, 23 Mayıs 1924 Cuma sabahı mahalli saatle 5.15'te, sabah namazında²⁶ vefat edecek, naaşı tekkenin eşyası ile birlikte memleketine gelebilecektir (bk. 8 ve 21 nolu fotoğraf).

3. Kurucu şeyhin ikinci oğlu Hasan Hüsnü [Özmen] Efendi (Konya 1859-İzmir 1937) Hanya Mevlevihânesi vakfiyesinde müteveli olarak geçiyor.²⁷ Girit Vilayeti Evkaf Kalemî'nde müdür muavinliği yapan²⁸ Hasan Hüsnü Efendi, Şemseddin Dede'nin "niyabet-i şer'îye" görevi dolayısıyla tekkeye vakit ayıramadığı dönemlerde "mevlevihânenin muhafaza-i mamuriyet ve mevcudiyeti hususu" ile ilgilenmiş²⁹ bir tür şeyh vekilliği yapmıştır. I. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'ye gelerek bir müddet kızının oturduğu Adapazarı'nda kalan Hasan Hüsnü Efendi tekrar Girit'e dönmüş, 1923 yılında ise İzmir'e gelip yerleşerek mübadele dolayısıyla taşınması gündeme gelen Hanya Mevlevihânesi'nin devamı olabilecek bir dergâhın açılışa hazırlanması çalışmalarına başlamıştır.³⁰

Veled Çelebi'nin (İzbudak) Eylül 1923'te Hasan Hüsnü Efendi'ye yazdığı mektubun zarfında yer alan "İzmir'de Girid-Hanya Mevlevî Dergâh-ı şerifi mütevellisi Şeyh Şemseddin Dedezâde fazilet-penâh Hasan Hüsnü Dede efendi" ibaresi ve mektuptaki "Şeyh Efendi [Mehmed Şemseddin Efendi] hazretleri İzmir'i dâru'l-hicre ittihaz buyurmalarında isabet etmişler. Ancak o havalide yeniden bir dergâh uyandıracak mı yoksa münderis dergâhlardan birini mi ihya edecektir (...) Zannımca [mübadele dolayısıyla] birkaç dergâh Anadolu'ya müntakil olacaktır, bunları ne yapacağız?"³¹ ifadeleri bu yeni tekke çalışmalarının bir şekilde bilindiğini göstermektedir.

Mehmed Şemseddin Efendi'nin vefatını müteakip şeyhliği tasdik edilen³² Hasan Hüsnü Dede'nin tekke ve zaviyelerin 1925'te kapatılmaları üzerine yeni bir dergâh açma gayretleri sonuçsuz kalacaktır (bk. 9, 11, 12 nolu fotoğraflar).

4. Kurucu şeyhin üçüncü oğlu Hüseyin Ârif [Özmen] Efendi (Konya 1864-Gelibolu 1940) mevlevihânenin vakfiyesinde kârî-i Mesnevî ve müderrislikle görevlendirilmiş gözüküyor. Elimizdeki bir belgeden Hanya Mekteb-i Kebir-i İslâm'ından 1297 [1881-82] yılında "a'la" derece ile mezun olduğunu öğreniyoruz.³³ Kendisi bu mektepte daha sonra muallimlik de yapmıştır. Arapça ve İslamî

26 Vefat tarihi ve zamanıyla ilgili bu detay bilgi Ahmet Özmen'in notlarında yer almaktadır.

27 Bk. Ek. 1.

28 *Salnâme*-1310, s. 55. "Şemsizâde Hasan Hüsnü Efendi" olarak geçiyor.

29 Bk. Ek. 2, mektup 6.

30 İbnülcemal M. Râğib, *a.g. makale*, Kevser Atay'ın 15.2.1992 tarihli mektubu, s. 6-7.

31 Bk. Ek. 3.

32 Kevser Atay'ın 15.2.1992 tarihli mektubu, s. 10.

33 Torunu Nazire Hekimoğlu'ndan bize intikal eden 23 Ocak 1978'de Kadıköy 1. Noter'inde yaptırılan 5776 nolu şahadetnâme sureti.

Mektepte okunan dersler: Rumca (ibare, sarfın bir kısmı), Fransızca (ibare, sarfın bir kısmı), riyaziyyat (hesap, cebr-i âdî, hendese, logaritma), diniyat, coğrafya (coğrafya-yı umumi), tarih (tarih-i umumi),

ilimleri okutacak yeterli müesseselerin olmaması dolayısıyla mevlevîhânedeki Arapça ve medrese derslerinin okutulduğuna ve bu işle de Hüseyin Arif Efendi'nin ilgilendiğine dair bilgilere sahibiz. Vakfiyede şu ibare geçmektedir: "(...) Veled-i sulbüm Hüseyin Arif Efendi mescid-i mezkûrda müderris olub Dergâh-ı şerifde sâkin olan dervîşana ve taşradan râğûb olan tâlibâna ilm-i Arabî ve Fârisî ve Türkî derslerini tedris eyleye. Ve eğer Dergâh-ı şerifde sâkin olan dervîşanın okuyub yazmayanları bulunur ise Kur'ân-ı Kerîm ve ilmihal ve akaid-i edebiyelerini talim idüb..." Nüfus tezkeresinin "derecat ve sunûf-ı askeriye" hanesinde yer alan "Hanya Mevlevîhânesi mescid-i şerifi medresesi berât-ı aliyyesi..." ibaresi³⁴ dergâhta Farsça ve *Mesnevî* tedrisi yanında medrese eğitimi verildiğini göstermektedir. Vakfiyedeki kitap listesinde medrese ders kitaplarının ve Farsça, Osmanlıca talimine yönelik kitapların 12'şer adet bulundurulması da bu durumu desteklemektedir. Şeyh ailesinden öğrendiğimize göre daha sonraları mevlevîhânenin bünyesinde özel bir iptidaiye ve rüşdiye okulu da açılmış, bu okulla da Hüseyin Arif Efendi ilgilenmiştir.³⁵

Kurucu şeyhin oğulları arasında Hanya'dan ilk ayrılan Hüseyin Arif Efendi'dir. Mehmed Şemseddin Dede'nin 1913 yılının sonlarında yazdığı bir mektuptan Hüseyin Arif'in Gelibolu'ya yerleştiğini, Gelibolu İdadisi'nde muallimlik yaptığını, Gelibolu Mevlevîhânesi'nde de ihvana *Mesnevî* okuttuğunu öğreniyoruz.³⁶ Daha sonra müdürlüğünü de yapacağı Gelibolu İdadisi'nde okuttuğu dersler Arapça, Farsça, Türkçe, resim ve müzik dersleridir.³⁷ Ney³⁸ üflediğini, ud ve kanun çaldığını (bk. 11 nolu fotoğraf) ve kara kalem resimler yaptığını da biliyoruz.

Şemsi Dede'nin oğulları arasında doğrudan siyasetle ilgilendiğini bildiğimiz tek kişi de Hüseyin Arif Efendi'dir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılmış³⁹ ve muhtemelen itilafçıların iktidarda olduğu yıllarda muallimlerden birinin "Hanya'dan kendisine para ve mektup geliyor" mealinde şikâyeti üzerine tutuklanarak Bekirağa Bölüğü'ne gönderiliyor, evi arıyor, kitaplarının bir kısmına el konuyor.⁴⁰ (12 nolu fotoğrafın altında yer alan yazıda mevlevîhânenin İttihat ve Terakki Hanya klübü ile birlikte sünnet merasimi düzenlediği anlaşılmaktadır).

Emeklilik yıllarını Gelibolu'da bahçe ve meyve işleriyle uğraşarak geçiriyor (bk. 10, 11 nolu fotoğraf).

Türkiyat (kavaid-i Osmaniye, kitabet), Fârisî (kavaid-i Fârisiye, Gülistan), Arabî (sarf, nahiv) mantık, usûl-i defterî, resim (kurşun, kara kalem, boyalı), hüsnühât (rik'a).

Salnâme-1310'da Hanya'da 30 muallimi olan 1 zükûr (erkek) rüşdiyesi ve 31 muallimesi olan 1 inas (kız) rüşdiyesi olduğu kayıttır (s. 181). Mekteb-i Kebîr-i İslâm herhalde bu erkek rüşdiyesidir.

34 Bir önceki dipnotta geçen noter sureti. Aynı surette "Rumca okur yazar; Arabî, Fârisî lisanlarıyla mükâleme eder" olduğu da belirtilmiştir.

35 Kevser Atay'ın 15.2.1992 tarihli mektubu, s. 4.

36 Bk. Ek. 2, mektup 6.

37 Torunu Muzaffer Ece'nin tarihsiz mektubu.

38 Asırlık neyi torunu Nazire Hekimoğlu'ndadır.

39 Kevser Atay'ın 15.2.1992 tarihli mektubu, s. 5.

40 Muzaffer Ece'nin tarihsiz mektubu.

Nazire Hekimoğlu 4.11.1995 tarihli mektubunda dedesi hakkında şu bilgileri ekliyor: "Şapkalı ve papyon kıravatlı resmi aydın kişiliğinin bir delilidir (...) Kızlarının hiçbirinin başını örtülü görmedim. İslâm dinine oldukça bağlı ve bilgili bir insandı (...) Kendisinde bahçe merakı vardı. Gelibolu'da bulunan evinin bağçesinde bizzat kendisinin diktiği, aşıladığı, yetiştirdiği ağaçlar, meyveler vardı."

II. Mevlevîhânenin Müştemilâtı

Semahâne kısmı halen yetimhane olarak kullanılan Hanya Mevlevîhanesi Zir-top (Zir-i top) mevkiinde, eski Tuzhane (Selhhane, Tuzla) karşısında, üç taraftan Murines, İstelyanos ve Suda caddelerine açılan, dördüncü tarafı tarlalarla çevrili, dört tarafı yüksek duvar geniş bir arazi (35 bin m²) üzerinde büyük vakf akarlarla ve 36.000 kuruşluk nakitle desteklenmiş şekilde inşa ve tesis edilmiştir.⁴¹ Esaret günlerini bu mekânda geçiren İbnülcemal M. Râğib dergâhı ve çevresini şöyle tasvir ediyor:

“Dergâh-ı Şerif binası Hanya'nın en mutena bir mevkiinde vâsi' ve etrafı muntazam dîvarlarla muhât, mebzûl meyve ağaçlarıyla sâyedâr ve müte-addid sebze tarlalarıyla çemenzâr bir haldedir. Dergâh-ı şerif binası misli nâdir bulunacak kadar güzel Türk sanat mimarîsinin nazar-rübâ bir modeli halinde yapılmıştır”⁴²

Vakfiye düzenlendiği sırada (1302/1885) mevcut olan binalar şunlardır:

1. **Semahâne.** Vakfiyedeki kaydı: “(...) Bir hâne-i refi' u'l-erkân bina idüb (...) Hazreti Mevlana ta'rik[ine] hakkı-i riayetle riayet eden dervîşanı eyyam-ı tevhid ü sema vü safada âdet-i me'lûfe ve mu'tâde üzre ol hânede tevhid ü sema vü safa ideler.”

Kareye yakın dikdörtgen bir planı olan semahâne, kible tarafında mihrap, minber ve vaaz kürsüsü; ortada etrafı ahşap parmaklıkla çevrili daire şeklinde sema meydanı, üç tarafında asmakat olan, sol tarafı türbeye açılan bir binadır (bk. 17, 18 nolu fotoğraflar). İki kapısı vardır. Biri mihrabın tam karşısındaki ana kapıdır, diğeri türbe tarafında olan ve kadınların semayı izlemek için sol asmakata çıkmalarını sağlayan merdivene açılan tâli kapıdır (bk. 15 nolu fotoğraf). Anakapının sağından başlayan merdiven hem kapının üstündeki mutrib mahalline hem de gayrimüslim izleyicilerin yer aldığı sağ asmakata çıkmaktadır.⁴³ Eldeki fotoğraflara göre Semahanenin düz çatısı 4 kare sütun üzerine oturmaktadır ki bu sütunların kaideleri aynı zamanda sema meydanının sınırlarını oluşturmaktadır.

Sema Cuma akşamı yapılırdı. Semadan önce şeyh efendinin vaaz etmesi adetlendi. Vakfiyede kendilerine vazife tahsis edilen semahane hizmetleri şunlardır: Kârîlik, aşirhanlık, na'thanlık, sersemazenlik, serkudumzenlik, sernayzenlik, defzenlik, duagûluk.

41 Vakfiyenin baş kısmında şu tavsif yer alıyor: “Mahrûse-i Hanya haricinde Zir-i top mevkiinde atik selhhâne karşısında kâin ashâb-ı hayratdan mevlevî es-Seyyid Süleyman Şemseddin Dede b. Osman'ın müceddeden bina vü inşasına muvaffak olduğu mescid-i şerif ve Mevlevî Dergâhı...”

Mevlevîhânenin nakit ve arazi vakıflarının bir kısmı halk tarafından tahsis edilmiştir. Bu durum vakfiyede “bîcümle müminün u müminât ve müslimâtın nüzûr ve hedâya namıyla zatıma ihda etmiş oldukları mebâliğ” şeklinde geçmektedir. Eldeki belgelerden biri bir arazi parçasının vakfını göstermektedir (bk. 2 nolu belge).

42 İbnülcemal M. Râğib, “Hanya Mevlevîhânesi...”.

43 Şeyh ailesi mensuplarının anlattıklarına göre her sema âyini önemli sayıda gayrimüslim takip eder, bunlar arasında devlet adamları, ileri gelen zevat da yer almış. Kevser Atay 15.2.1992 tarihli mektubunda (s. 5) şu hadiseyi anlatıyor: “Yunan kralı, kraliçe, prens ve prensesler bir yaz gezisinde Girit adasına uğramış, Hanya limanına demir atarak yalnız mevlevîhâneyi ziyaret etmişler, sema âyini seyretmiş, selâmlıkta ağırlanmışlar. Bu olay kiliseye uğranmadığı için sarayla kilisenin arasının açılmasına sebep olmuştur.”

2. **Mescid.** Vakfiyedeki kaydı: “Bir mescid-i şerif bina idüb tarîkını tefrik ederek âmme-i müslimîn ve kâffe-i muvahhidîne edâ-yı salât-ı hamse için izn virüb vakf eyledim”. Semahânenin sağında yer alan ve anakapı tarafından müstakil kapısı olan mescit fotoğraflardan anlaşıldığı kadarıyla semahânenin yaklaşık 1/6’sı hacminde ve yarım katı yüksekliğinde bitişik bir binadır. İçerden semahâneye açılan kapısının olup olmadığı tam olarak tesbit edilememiş ise de şeyh ailesi mensuplarından edindiğimiz intiba iç bağlantının olmadığı yolundadır.

Vakfiyedeki bilgilere göre mescit aynı zamanda bir “dâru’l-Mesnevî” olarak düşünölmüştür (“[Mescidde] Mesnevî-i Şerîf kürsüsü nasb idüb dâru’l-Mesnevî idüb”). Şemseddin Efendi Cuma namazları sonrası burada Mesnevî okutacak, Hüseyin Ârif Efendi de kâri-i Mesnevîlik yapacaktır. Mevlevîhânenin kütüphanesi de mescitte kurulmuştu. Yalnızca Mesnevî ve şerhleri 29 kitada 39 cilt vakıf kitaptır.⁴⁴ Mescit dâru’l-Mesnevîlik yanında küçük bir medrese fonksiyonu da görmüş; Hüseyin Ârif Efendi burada Arapça, Farsça, Türkçe ve İslâmî ilimler okutmuştur.

Vakfiyenin en önemli özelliklerinden biri de mevlevîhâneye vakfedilen 735 ciltlik 644 kitabın tek tek sayılmasıdır.⁴⁵ Bunların 39 cildini Mesnevî ve şerhlerinin oluşturduğunu söylemiştik. Diğer kitapların çoğu bir medrese ve dergâh kütüphanesinde bulunabilecek kitap ve risalelerdir: Tefsir, hadis, fıkıh, tasavvuf, akaid-kelam, siyer, mevlid, dua, mevize, evrad, feraiz, ilmihal, lügat, ahlâk kitapları. Mevlevîhâne kütüphanesi olduğu için divanlar önemli bir yer tutuyor: Galib Dede, Fuzulî, Nabi, Süheylî, Nevres, Ruhî-i Bağdadî, Aşkî Dede, İsmail Hakkı, Nesimî, Molla Câmî, Hafız, Şahidî, Zekâî, A’ma Yusuf, Şahî, Şefik, Vehbî ve Derdli divanları.

Ayrıca okutulacak dersler için 12’şer adet Arapça sarf-nahiv ve edebî sanatlar kitapları var: Emsile, Bina, Maksûd, Avamil, İzzî, Merah, Şâfiye, İzhar, Kâfiye, Velediyye, İsağoci, İnşa, Belağat, Kavaid-i Osmaniye.

Kitap listesi içinde dönemin genel gidişini ve zihniyetini yansıtan modern eserler de yer alıyor. Meselâ *Tercüme-i Telemak*, *Coğrafya*, *Atlas*, *Hendese-i Cedid*, *Mecmuatü’l-Mühendisin*, *Hesap*, *Cebir*, *Risâle-i Hafriye* vb.

Vakfiyede imamet görevi için özel bir tahsiste bulunulmamakla beraber bunun esas itibarıyla şeyh efendiye ait olduğu düşünölebilir. Vakfiyede kurucu şeyhin oğlu Şemseddin Efendi için böyle bir kayıt bulunmaktadır. Fakat müezzinlik, kayyımlik ve hâfız-ı kütüblük hizmetleri bir kişinin uhdesinde toplanmıştır.

44 Mevlevîhânenin diğer vakıf kitapları da ilk zamanlar muhtemelen mescitte muhafaza edilmiştir. Ahmet Özmen’le yaptığımız görüşmede kütüphanenin Şeyh Şemseddin Efendi’nin oturduğu haremlik binasında olduğunu söylemiştir ki kitapların artması ve mescidin diğer eğitim-öğretim faaliyetleri için kullanılması üzerine yapılmış bir tasarruf olabilir.

45 Görebildiğimiz tekke vakfiyelerinde bu ölçüde bir kitap listesine sahip örnekler son derece sınırlı. Bir Bektaşî tekkesinin (Elmalı/Antalya’da bulunan Abdal Musa Zaviyesi) dökümü yapılan kitapları için bk. Yılmaz Soyzer, “Osmanlı Devleti’nde Bektaşîlik-devlet ilişkileri”, *Yeni Haran Çevresi-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, sayı: 3, Ağustos 1993, s. 38-45.

Mescidin vakfiyede sayılan kıymetli eşyası: 8 adet şamdan, 1 adet kebîr (büyük) çalar saat, 1 adet sîmin gülâbdan, 1 adet buhurdan.

3. a) **Türbe.** Vakfiyedeki kaydı: “Vefatımda kendime medfen ve türbe ola ve benden sonra evladımın zükûr ve inâsından vefat edenlerine medfen ve türbe ola”. Semahâneye bitişik olarak sol tarafta yer alan türbe hacim ve yükseklik olarak mescidin simetrisi gibidir. Semahânenin içine açılan kısmı eldeki fotoğrafa göre şebekesizdir. Fotoğrafta iki yüksek sanduka gözükyor ki bunlardan biri kurucu şeyh Şemsî Dede'ye diğeri eşine ait olmalıdır. Küçük sandukalar şeyh ailesinin küçükken vefat eden çocuklarına aittir (bk. 17 nolu fotoğraf). Türbe tarafından semahâneye açılan ve kadınların kullandığı kapının solunda türbenin giriş kapısı bulunmaktadır. Semahânenin açık olmadığı zamanlarda ziyaretlerin bu kapıdan yapıldığı tahmin edilebilir. Eldeki fotoğraflardan “hacet penceresi”ni tesbit etmek mümkün olmuyor. Bütün pencereler aynı yapılmış gibidir.

b) **Hamûşân** (hazîre, mezarlık). Vakfiyedeki kaydı: “(...) tahdit ederek fukarâyı mevleviyeden vefat edenlerine makbere olmak şartıyla vakf eyledim. Eğer tarîk-ı mevlevîye mensûb ve mensûbe olmayub da bu makbereye defn olunmak arzu eden olur ise mütevellî-i meşrûunu irzâ ederek ve herkesin defn olunmalarna izin verdim”. Semahânenin kible tarafında yer alan hamûşânın farklı kısımlarını gösteren birkaç fotoğrafa sahibiz (bk. 19 nolu fotoğraf). Hamûşânın sol tarafında yer alan ve bugünkü durumu gösteren fotoğraflarda da yer alan müstakil ve üstü kubbeli türbenin kime ait olduğu tesbit edilememişse de dergâha vakıfta bulunan bir zata ait olduğu ifade edilmektedir (bk. 16 nolu fotoğraf).

4. **Matbah.** Vakfiyedeki kaydı: “Âsitâne olmak ve çile çıkarılmak şartıyla fukara ve dervîşân-ı Hazret-i Mevlâna'nın tabh-ı ta'âm etmeleri ve suffesinde çile-i şerîf hizmetinde bulunan dervîşânın sâkin olmaları için...” Ahmet Özmen Bey'le yaptığımız vaziyet planı çalışmasında semahânenin anakapı tarafında ve cümle kapısından semahâneye doğru giden yolun sağında, portakal ve limon bahçelerinin içinde yer almaktadır. Şeyh ailesi mensupları burada çile çıkaran dervîşlerin olduğunu hatırlamıyorlar. Bu bilgi ilk yıllar için de doğru ise mevlevîhâne “âsitâne” olmamış demektir. Buna göre çile çıkarak dedelik makamına ulaşan kurucu şeyhin oğullarının (ilk ikisinin dede oldukları kesindir) başka mevlevîhânelerde çile çıkardıkları kabul edilmiş olacaktır.

Vakfiyede matbah-ı şerîf için vakfedilen eşya ve malzeme de tek tek sayılmaktadır. Yeni kurulan bir mevlevîhânenin öncelikli mutfak malzemesini göstermesi açısından önemli bir liste olduğu söylenebilir (41 kalemde 112 adet mutfak malzemesi).

5. Dolaplı su kuyusu

6. **Sarnıç ve kuyu.** Ahmet Özmen Bey'in notları arasında “dergâh-ı şerifte hafr olunan kuyuya tarih” kaydıyla şu beyit yer almaktadır:

*Bulub bir mısra-ı rengîn Sâmih söyledim tarih
Berây-ı rûh-ı eşref iç bu ayn-ı pâkden gel âb*

Vakfiye düzenlendiği sırada inşaatları devam eden binalar:

7. **Tahtanî ve fevkanî 12 bab hücre** (Haremlik). Bu bina semahânenin kible tarafında yer alan ve önce Şemsî Dede'nin, ardından Mehmed Şemseddin Dede'nin oturduğu ev olmalıdır. Vakfiyede şöyle tavsif ediliyor: "(...) tahtanî üç oda ve bir matbahı müstemil ve diğer tahtanî üç oda ve bir matbahı müstemil iki bab menzili ve bir dolablı su kuyusunu ve bir aded sarnıcı ve müceddeden tesis olunub di-varları iki metro irtifaında yapılmış olan altı oda ve bir divanhaneyi müstemil menzil (...)" (bk. 8 nolu fotoğraf).

8. **Şeyh meydanı ve beraberinde tahtanî ve fevkanî 6 bab hücre** (Selâm-lık). Bu bina cümle kapısından semahâneye giden yolun sol tarafında yer alan, misafirhane olarak da kullanılan bina olmalıdır.

Vakfiyede yapılması için kaynak ayrılan ve dökümü yapılan işler:

9. **Sarnıç**

10. **Çeşme ve şadırvan**

11. **Üzüm bağı, meyveli ve meyvesiz ağaçların dikilmesi**

12. **Bağ ve sebze bostanı**. Bağ ve meyve, sebze bostanlarının mahsulleri öncelikle dergâhın ihtiyaçları için kullanılacak, şeyh ailesi ve dervişlere verilecek, kalanlar satılarak dergâha gelir temin edilecektir.⁴⁶ Hurma ağacı dikimi ve hurma yetiştirilmesi de ilk defa mevlevîhâne vasıtasıyla Hanya'ya gelmiştir.⁴⁷ (bk. 8 nolu fotoğraf).

13. Vakfiyenin yapılmasını istediği ve mevlevîhânenin müstemilatı içinde önemli yeri olan bir bina da cümle kapısının açıldığı İstelyanos caddesinin Suda caddesiyle birleştiği köşede, bir başka deyişle semahânenin kible tarafının soldan son noktasında iki katlı kârgir, balkonlu ve uzun bir bina daha bulunmaktadır. Alt katında, kapıları Suda caddesine açılan dükkân ve imalathânelerin bulunduğu binanın ikinci katında kurucu şeyhin ikinci oğlu Hasan Hüsnü Efendi oturmuştur. Eldeki fotoğraflardan anlaşıldığı kadarıyla bu köşeden de mevlevîhâne alanına bir kapı açılmaktadır (bk. 23 nolu fotoğraf).

Dergâh alanına açılan ve vakfiyede "tarîk-ı hâs" olarak geçen bir başka tâli ve özel yol da İstelyanos caddesinden, haremliğin bahçesinden sebze bahçesine geçen yoldur ki bu yol daha çok haremlik ve bahçede yetiştirilen sebze ve meyvelerin taşınması için kullanılmıştır. Bu yolun güzergâhında vakfiyede zikredilmeyen yüksekçe bir havuz da yaptırılmıştır. Mevlevîhâne şehirden uzak olduğu için binek ve yük arabalarına ihtiyaç duyulmuş, atlar ve arabalar için ahır ve ardiyeler inşa edilmiştir (Mevlevîhânenin müstemilatı ve vaziyet planı için Ek 5'e bakılabilir. Plandaki numaralar metindeki numaralara tekabül etmektedir).⁴⁸

46 Kevser Atay'ın 15.2.1992 tarihli mektubunda verdiği bilgilere göre sebze ve meyvelerin satımı için Hanya'da bir dükkân açılmış, ayrıca bir değirmen ve fırın işletilmiştir.

47 19.2.1994'te Bedri Özmen beyle yaptığımız görüşmede Girir'te hurma yetişmediğini, hurma fidelerinin Bingazi'den (muhtemelen Bingazi Mevlevîhânesi'nden gelip gidenlerce) getirildiğini, yerli halkın hurma ağacına çıkarak meyveleri toplamayı beceremediklerini, adadaki araplardan birini tutarak hurmaların toplanabildiğini ifade etti.

48 Müstemilatın vaziyet planına dönüştürülme çalışmalarını Ahmet Özmen beyle birlikte yaptık. Çizimleri ise Barihuda Tannıkorur hanımefendi ve Salih Pulcu bey gerçekleştirdiler.

III. Mevlevîhânenin Sonu

Lozan Antlaşması'nın öngördüğü nüfus mübadelesi gereğince Hanya Mevlevîhânesi'nde bulunan kurucu şeyh ailesi mensupları da taşınma hazırlıklarına başladılar (Hasan Hüsnü Efendi'nin nihai taşınmadan yaklaşık bir yıl önce İzmir'e geldiğini ve burada yeni bir dergâh uyandırma çalışmalarına başladığını belirtmiştik). Elimizde bulunan eksik evraka göre şeyh ailesi mübadele için Rum yetkililerden 29.449 m²'lik alan için 1 m²'ye 1 altın hesabıyla

kıymetsiz tapudan	26.659
tebeddül-i vaziyetten	6.600
	<hr/>
	33.259

toplam 33.259 altın talep ediyorlar. Rum yöneticiler ise "Temyiz komisyonunca müttehas karara göre"

kıymetsiz tapudan	4.089
tebeddül-i vaziyetten	4.416
	<hr/>
	8.505

toplam 8.505 altın teklif ederek talep edilenle kıyas kabul etmeyecek bir meblağa mevlevîhânenin geniş ekili ve dikili arazisi ile binalarını almak istiyor (bk. 6 nolu belge). Evrakın diğer sayfaları olmadığı için görüşmelerin nasıl neticelendiğini bilmiyoruz. Yine de bu meblağlar mübadillerin gayrimenkul malları karşılığında neler alabildiklerini göstermesi açısından bir fikir vermektedir. Unutmamak gerekir ki mevlevîhâne yarıresmi bir kurum gibi çalışmakta, başında bulunan şeyh efendi de Rum yöneticilerce yakinen tanınmaktadır.

Şemseddin Dede bir taraftan resmi görüşmeleri sürdürürken diğer taraftan da nakil için taşınabilir eşyayı ve tekke levazımını hazırlamaktadır.

Şeyh ailesinden Kevser Atay hanımefendi 15.2.1992 tarihli mektubunda taşınma hazırlıklarını şöyle anlatıyor:

"Şeyh Mehmet Şemseddin Dede hazretleri, oğlu Mustafa Bedreddin [Özmen] bey, kızı ve torunu Ahmet [Özmen], Hasan Hüsnü Dede'nin Girit'te kalmış olan eşi ve iki kızı şeyh ailesi efradı olarak, dervişan ve aileleri hep beraber mevlevîhâneye ait taşınabilecek eşyaları toplayarak sandıklara koyup hazırlandılar. Camiden [Mescit ve semahânedenden] duvarlarda asılı olan dinî büyüklerimizin isimlerini taşıyan levhalar [Allah, Muhammed, 4 halife levhaları] 2 m çapında idi, yazılar dökme tunç madeni ile yazılmıştı. Sakal-ı şerifi muhafaza eden sandık, 2 m yüksekliğindeki tunç rakkaslı çalar saat, cami ve mevlevîhânedeki asılı olan büyük iki kristal avize, mutfak levazımı, bakır kap kaçak, kütüphanedeki en kıymetli kitaplar.. [Gavurların eline geçmesin diye] kalan kitaplar üç gün üç gece yakılarak ancak imha edilebildi.

"(...) Ev eşyaları arasında 1,5 m uzunluğunda ceviz tahtasından yapılmış 4 büyük antika sandık vardı, bunlar evlenmek üzere olan Hasan Hüsnü Dede'nin kızlarına aitti.

"Nakline müsaade olunan ilk şeyh Süleyman Şemsi hazretlerinin türbeden çıkarılan kemikleri mumyalanmış bezlerden yapılan özel torbaya konmuş, içi kurşun kaplı tahta bir sandığa konup diğer ev eşyaları arasına alınmıştı."⁴⁹

"Girit'ten bütün müslümanlar gitmiş yalnız mevlevîhâne sakinleri kalmıştı. Mevlevîhâneyi Rumlar işgal edip sahiplenmiş durumda idiler. Yetimhane yapılacağı için tadilat ve inşaata başlamışlardı. [İtalya'dan kiralanan] vapurun gelmesi acilen isteniyordu."

Şeyh ailesini daha acı anlar bekliyordu. Geminin limana yanaşmakta olduğu haberinin geldiği saatlerde ikinci ve son şeyh Şemseddin Dede ruhunu teslim etti. Onun da naaşı babasının yanına, nakledilecek eşyalar arasına kondu.

Beş altı yaşlarında bir çocuk olarak mevlevîhânenin son günlerini ve taşınmanın binbir güçlüklerini bütün teferruatıyla yaşayan Ahmet Özmen beyin notlarına göre 24 Mayıs 1924 Cumartesi günü Suda/Hanya limanından ayrılan gemi 26 Mayıs Pazartesi günü Resmo ve Kandiyne limanlarına uğradı, 27 Mayıs Salı günü Sakız'a uğradı, 28 Mayıs Çarşamba günü de İzmir'e ulaştı. Sandukalar Guraba Hastahanesi'ne, şeyh ailesi ise Karantina semtinde ayrılmış bir eve götürüldüler. 30 Mayıs Cuma günü hastahanedен alınan bayrağa sarılı ve sikkeli tabutlar, tarikat mensuplarının ve büyük bir cemaatın katılımıyla Topaltı semtindeki İzmir Mevlevîhânesi haziresine defnedildi.⁵⁰ (bk. 25 nolu fotoğraf). Tekkelerin kapatılmasından sonra İzmir Mevlevîhânesi'nin yıkılması üzerine iki şeyhin naaşı Balçova Mezarlığı'na nakledilmiştir.

Hanya Mevlevîhânesi kısmen İzmir'e nakledildiği zaman tekkeler henüz kapanmamıştı. Şeyh ailesi halktan olmasa da (çünkü halk Yunan nefreti dolayısıyla Rumca konuşan müslüman mübadillere iyi gözle bakmıyordu) resmi makamlardan, tarikat çevrelerinden ve Girit'te hizmet verdiği kişilerden yardım ve ilgi gördü. Bir yıl öncesinden beri Hasan Hüsnü Efendi'nin yürüttüğü yeni bir mevlevîhâne açma teşebbüsleri sürüyordu.

49 Orada bulunan Ahmet Özmen'in anlattığına göre Rumlar'ın ölüleri rahat bırakmayacağından korkulduğu için türbe 3m. kazılarak nakledilemeyen kemikler derine gömülmüştür.

50 *Sada-yı Hak* gazetesinin 30 Mayıs nüshasında "Bugünkü cenaze merasimi" başlığıyla çıkan ilan şudur: "Hanya müftüsü ve mevlevî şeyhi Mehmed Şemseddin Dede'nin na's-ı mağfret-nakşı ile ricâl-i mevleviyeden Kara Şemsi Sultan hazretleri[nin] bakıyye-i 'izâmının İzmir Mevlevî Dergâh-ı şerifi haziresine tedfîni mukarrer bulunduğu ve bugün yaz saati 10'da Guraba Hastahanesi'nden ihtifâlât-ı lâzime ile kaldırılacağı cihetle arzu buyuran ihvan-ı dinimizin teşrifleri rica olunur. İhtifal heyet-i tertibiyesi." İhtifal heyetinde esir olarak Mevlevîhâne'de kalanlar ağırlıktadır.

1 Haziran tarihli *Sada-yı Hak*'ta çıkan "Cenaze merasimi" başlıklı yazıdan bazı kısımları aktarmak istiyorum: "... Sabahleyin saat ondan evvel binlerce dındaşımız hastahane önünde toplanarak -merasime iştirak etmek üzere [mevlevîhânedeki] hayat-ı esarete bulunmuş taşradan bazı zevat da gelmiştir- Türk bayraklarına sarılı oldukları halde ihzar edilen tabutların önünde bir saff-ı ihtiram teşkil etmişlerdi. Heyetin en önünde ihtifal heyetinden İbnülcemal Râgıb, dava vekili Giritli Hasan Fevzi beyler, yan taraflarda Dârü'l-irfan talebesi, belediye çavuşları, polis neferleri, bahriye efrâdı, dervişan oldukları halde cenazeler 10'u çeyrek geçe halkın eyâdî-i ihtiramında olarak hastahänenin bahçesinden çıkarılmıştır.

"(...) Cenaze merasiminde İzmir, Mağnisa, Tire mevlevî şeyhleri ve şehrimizde bulunan Bektaşî, Rifâî, Halvetî, Sadî (?), Mısırlı gibi sair turuk-ı aliyye meşayih ve mensubîn-i kiramından, memleketin eşraf ve mütehayyizânından binlerce halk bulunmuştur.

“Tekkenin İzmir’de kurulmasına karar verilmişti. Mübadele olarak arsa aranıyordu. O zamanlar mübadele işleri biraz karıştı. Selanik mübadilleri Rumca konuştukları için sanki cezalandırılıyordu. Büyük babam [Hasan Hüsnü Efendi] için böyle bir şey yoktu ama sonradan olan olmuştu: Tekke ve zaviyelerin kapatılması. İşte bu sırada şimdiki İzmir’in Üçkuyular semtindeki Hava Harp Okulu ve müstemilatına ait olan arazi deniz kenarında mübadeleye tabi bir Rumun çiftliği imiş! Büyük babam bu çiftliğin tapusunu almış. Fakat tekkeler kapatılınca ordu burasını istimplâk etmiş. Bu olaydan haberdar olan zengin bir Selanlı o araziyi daha evvel ben almıştım diye sahte bir tapu ile orduya müracaat ederek istimplâk bedelini almaya kalkmış. Bunu haber alan büyük babam dava açtı, dava uzun sürdü ve nihayet evraklar kayboldu. Bu olay büyük babamı çok üzdü, ölümüne sebep oldu.”⁵¹

İzmir’de yeni bir tekke açmak niyetiyle Hanya’dan getirilen semahâne ve mescitteki eşyalar, böyle bir ümit ortadan kalkınca şeyh ailesince değişik yerlere hediye edildi: Sakal-ı şerif İzmir Karantina Kilise Camii’ne (Hüsnü Atabek Camii), Allah, Muhammed ve dört halife levhaları İzmir Asansör Camii’ne, kütüphaneden getirilebilen kitaplarla iki büyük kristal avize ve rakkaslı çalar saat Konya Mevlâna Müzesi’ne hediye edildi.⁵²

Böylece bir hikâye tamamlandı.⁵³

51 Kevser Atay’ın 26.2.1993 tarihli mektubu.

52 Kevser Atay’ın 15.2.1992 tarihli mektubu.

53 Bu yazının da bir hikâyesi var:

Dergâh Yayınları’nın neşrettiği *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*’nin abonesi olan Kevser Atay hanımefendi 80’lerin ilk yıllarında Dergâh Yayınları’na bir zarf göndermişti. İçinde Hanya Mevlevihânesi kurucu şeyhi ve Kevser Hanım’ın büyük dedesi Şemsî Dede’nin *Divançe*’si, bazı fotoğraflar ve ansiklopediye alınması için şair Şemsî Dede’nin kısa hal tercümesi vardı. Zarfı ben açtım, gerekli notları aldım, fotoğraflar önemli olduğu için İbrahim Tabakoğlu’na birer nüsha tab ettirdim.

Türk tasavvuf tarihi araştırmacısı Thierry Zarcone’un 1991 yılında mevlevihânelere ilgili ortak bir çalışma yapıp yapamayacağımızı sorması üzerine bu evrakı hatırladım. Şansımızı denemek üzere Kevser hanıma mektup yazdım. Uzunca bir mektup ve bazı evraklar geldi. Kendisiyle ve kızı Dr. Filiz Bengi hanımefendiyle yazışmalarımız, görüşmelerimiz devam etti. Zarcone’un başka görevlere tayini dolayısıyla iş, ihtisas alanın olmadığı halde üzerimde kaldı. Bir başka Türk tasavvuf tarihi araştırmacısı Nathali Clayer hanımefendi vasıtasıyla mevlevihânenin yeni fotoğraflarına kavuştuk. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’ndeki muassal vakfiyenin tesbiti ve Latin harflerine aktarılması ile işin hami birden genişledi. Filiz Bengi hanımla birlikte 19.2.1994 tarihinde Şeyh Şemseddin Dede’nin oğlu ve mevlevihâneyi Hanya’dan İzmir’e taşıyan Bedri Özmen merhumla (Hanya 1898-İstanbul 1995) yaptığımız uzun görüşme ile mevcut problemlerin önemli bir kısmını hallettik. Bedri Bey’in cenazesinde şeyh ailesinin diğer fertleriyle özellikle Ahmet Özmen beyin oğlu Engin Bey’le ve Hüseyin Arif’in torunu Nazire Hekimoğlu’yla tanıştık. (Bedri Bey’in vefatı üzerine yazdığım yazı için bk. “Bedrettin Özmen’i tanımanız”, *Yeni Şafak*, 13.5.1995). Çocukluğunu Hanya Mevlevihânesi’nde geçiren ve mevlevihânenin eşyalarıyla İzmir’e gelen emekli tabip asker Ahmet Özmen beyle Ankara’daki evinde tekkenin müstemilatı, mevcut fotoğrafların tavsifi ve kapalı noktalar üzerinde çalıştık. Barhuda Tanrıkorur hanımefendi ve Salih Pulcu bizim amatörce çizimlerimizi yeniden değerlendirip çizdiler. Hüseyin Arif Efendi’nin torunu Muzaffer Ece de aileden duyduklarını kaleme alarak bize ilettiler. İzmir’den Ünal Şenel arkadaşımız da *Sada-yı Hak* gazetesindeki yazılara ulaşmamızı sağladı. Hepsine teşekkür ediyorum. Bu yazı benim kadar onların da eseridir.

Ek. 1

Hanya Mevlevîhânesi Vakfiyesi

Mahrûse-i Hanya haricinde Zirtop (Zîr-i Top) mevkiinde atık Selhâne karşısında kâin ashab-ı hayrattan Mevlevî es-Seyyid Süleyman Şemseddin Dede Efendi b. Osman'ın müceddeden bina vü inşasına muvaffak olduğu mescid-i şerif ve Mevlevî Dergâhı mühimmatı için nukûd ve akarı vakfi.

10 Muharrem sene 303 tarihiyle bâ-ferman-ı âli kayd olunmuştur.

Mâ hurrîre fî hâzihi'l-vakfiyyeti's-şer'iyye ve'l-vesikati'l-meriyye min asli'l-vakf ve's-şurût ale'n-nemeti'l-mesût veka'a küllühu ledeyye ve cerâ cemî'uhu beyne yedeyye. Ve innî hakemtü bi's-sihhati ve'l-lüzûm fî'l-husûsi ve'l-umûm âlimen bi'l-hılaft'l-cârî beyne eşrafi'l-eimmeti'l-es-lâf. Ve ene'l-abdü'l-müslim (?) ilâ füyûzâti rabbihi'l-mennân Seyfullah Efendi hafidi es-Seyyid Muhammed Hayreddin b. Ahmed el-Ergirili el-mevlâ-hılaft (?) bi-merkez-i vilayet-i Girid afâ anhüma.

Hamd u sipâs-ı saadet-esas ve medh u sena-yı mahmedet-enfâs-ı bî hadd u kıyas ol Hâlık-ı cinn ü nâs Huda-yı ezeli ve vacib-i lem-yezeli hazretlerine ki nazm-ı şerif-i belagat-meşhûn-ı “Len tenâlü'l-birre hattâ tunfikû mimma tühîb-bûn” [Ali İmran 3/92] ve kelâm-ı latif-i fesahat-efzûn “ve en leyse li'l-insani illâ ma se'â” [Necm 53/39] ile ashab-ı yesar u mikneti tarîk-ı birr u hayrâta ve sebîl-i meberrât u hasenâta tenbih ve irşad eyleyüb sâlik-i mesâlik-i ihşan ve sadakât-ı hisan eyledi. Ve salavât-ı lâ-mahdûd ve dürer-i nâma'dûd ol Nebiy-yi mevrûd ve Resûl-i zi'l-cûd ve sahib-i makamu'l-mahdûd üzerine ki “Zillü'l-mümin yevme'l-kıyameti sadakatün” hadis-i sahih-i şerifi ve “İzâ mâte ibnu âdem inkata'a ameluhu illâ min selâsin; veledun sâlihun yed'û leh ve ilmun yüntefe'u bih ve sadakatün câriye” haber-i sarihi ile erbab-ı gına vü serveti amel-i gayr-ı munkatî'a delâlet idüb bâis-i intizam-ı maaş-ı fukara vü dervişan eyledi. Ve dahi hidayet-i din ve humât-ı şer'-i mübin olan âl u ashab-ı ahcâr (?) ve evlâd-ı saadet-nijad ve etba-ı hidayet-mutad üzerine olsun ki teyid-i İslâm u müslimîn ve teşyîd-i bün-yâd-ı din-i mübin itmekle muîn-i Resûl-i Rabbu'l-âlemîn olup gürûh-ı muhalifin ve zümre-i muannidini tu'me-i şemşîr-i lîme idüb levs-i revs-i küfr u dalâletden şahrâh-ı âli-pâk eylediler.

Ve ba'd ashab-ı akl u firaset ve erbab-ı fehm u kıyasete setîr u hafî değıldür ki sebeb-i ihtira-ı çâr erkân ve bâis-i halk-ı ins u can marifet-i Yezdan idüğü medlûl-i nass-ı Kur'an'dır. Lâ cerem her kâmil-i edîbe lazım u lâzib ve her müteemmil-i habîr u nâkîd-ı basîra mütehattim ve vacib oldu ki bağ-ı rağ-ı âlemde simâr-ı mesûbatı ceny u katf ve evkât-ı azizesini fevakih-i hayrat cem'ine sarf idüp tef-i tâb-ı kıyametde müstezill-ı sâye-i sadakâtı ve müsterih-i fevâid-i hasenâtı olub o

yevm-i eyyûmda emîn-i mehâvif ü mehâlik ve mazhar-ı mağfired-i Mâlikü'l-memâlik olmağa sa'y-i belîğ ve himmet-i bî-dirîğa eyleye.

Binaen alâ zâlikışbu bâis-i tenmîk-ı kitab-ı sahih ve dâi-i tahkik-i hitab-ı sarîh sahibu'l-hayrat ve'l-hasenât râğibu'l-meberrât ve's-sadakât tâlib-i ucûr-i cezîle ve câlib-i mesûbât-ı cemile mâlik-i azâim-i celile zü'n-nefsi'l-mukaddesiye ve'l-kemâlâti'l-ünsiyye ve'l-melekâti'l-melekiyye ve'l-hasâili'l-mardiyye Koneviyyu'l-asl ve Hüseyniyyü'n-nesl abdalü'l-Mevlevî es-Seyyid Süleyman Şemsî Dede Efendi b. Osman b. Mustafa b. Osman ahsenellahu taalâ lehum bi'l-mağfiredi ve'l-gufrân ve ca'alehu müreffehen bi-mezîdi'l-ömri fi'd-devran vakta kim dünyayı denînin fenâsın ve adem-i beka-yı esasın ve ömr-i azizinin ânen fe-ânen inkızasın müşahede idüb “ed-Dünya mezre'atü'l-âhure ve ma'beru't-takî” ve “el-Âhuretü dâru'l-ikameti ve'l-ibka” mânâsın ve “es-Sadakâtü fidyetü'l-me'âsî yevme yu'hazü'l-mücerrebüne bi'n-nevâsî” fehvasın mülahaza kılmağla eşcâr-ı hayratın esmânî dâime ve bahar-ı hasenâtın enhârî bâkiye olmağın hulûs-ı niyyet-i sâdika ve safa-yı taviyyet-i fâika ile ahd-i ba'îd ve emed-i medîd-i fikr-i sedîd ve re'y-i ekîd ile taharrî ve tefekkür idüb nukûd-i enfâs-ı azizesini hazine-i Melik-i vedûda teslim olunmadan vücud-ı pürsûdlarını bu arsa-yı fâniyede musavvir-i âsâr-ı bâkiye kılmak ile nefsi-nefislerin nâr-ı cahîmden vâkiye olan meratib-i vücud ve hasenâta râkiye ile lâ-cerem âmme-i hîşan u ecânib ve kâffe-i ebâ'id u ekârîbe cemile tasarrufât-ı şer'iyesi câize teberruât-ı mer'iyesi nâfize olan hal-i kemal-i sıhhat u afiyetde olduğı halde bi'l-asâle Meclis-i Şer'-i şerif-i şâmîhu'l-erkân ve mahfil-i râsihu'l-bünyanda vakf-ı âtıyyü'z-zikri li-ecli't-tescil ve li-itmâm-ı emri'l-vakf ve't-tekmil mütevellî nasb ve tayin eylediğı kendi veled-i sulbîsi fahru'l-akran es-Seyyid Hasan Hüsnü Efendi mahdarında bi't-tav ve'r-rıza ikrar-ı sahih-i şer'î itiraf-ı sarîh-i merî idüb Girid vilayeti merkezi bulunan mahrûse-i Hanya haricinde ve mevki-i Zirtop'da vâki atik Selhhâne karşısında kâin bâ-hüccet-i şer'ie mülk-i müşteram olub mutasarrıf olduğum ve keyfe mâ-yeşâ yedimde müstakillen tasarruf kıldığım mülk tarlamdan bi-hisab-ı terbi'î 14.636,5 zirâ-i a'sarî yani 25.474 zirâ-i mimarisini bi'l-ıfraz etraf-ı erbaasını 3,5 zirâ-i mimarî irtifaında divar ile ihata idüb orta yerinde terbi'an 357, 5 zirâ-i a'sarî yani 622 zirâ-i mimarisinin üzerine bilcümle müminîn ü müminât ve müslimîn u müslimâtın nüzür ve hedayâ namıyle bi't-tav ve'r-rıza zatuma ihda etmiş oldukları mebâliğ ile.

Müceddeden bir **mescid-i şerif** bina idüb tarîkını tefrîk ederek âmme-i müslimîn ve kâffe-i muvahhidine edâ-yı salât-ı hamse için izn virüb vakf eyledim. İznimle (?) cemaat-ı müslimîn ezan ve ikametle edâ-yı salat eyleyüb sâir cevâmî ü mesacid gibi bey u hibe vü rehmler olunmaya.

Ve mescid-i mezbûra muttasıl ğurefât-ı cinandan numûne malumu'l-hudud bir hâne-i refu'l-erkân bina idüb hukuk u murâfıkı ve tevâbi u levâhıkı ile vakf idüb şöyle şart eyledim ki Sultanu'l-âşîkîn burhanu'l-vâsılın envaru'l-muvahhidin serdaru'l-muhakkıkîn kutb-ı ashab-ı yakîn merkez-i daire-i esrar-ı dîn a'nî Cenabı celâlî'l-hak ve'l-mille ve'd-din Hazreti Mevlâna ve mevle'l-ârifin sebbetellâhu

akdâmena fî tarîkihi'l-metin efendimizin tarîk-ı feyz-i refiklerine hakk-ı riayetle riayet eden dervîşanı eyyâm-ı tevhid u sema vü safada âdet-i me'lûfe vü mutade üzre ol hanede tevhid u sema vü safa ideler.

Ve bu semahâneye muttasıl malumu'l-hudud bir hane dahi bina idüb vakf eyledim ve şart eyledim ki vefatımda kendime **medfen** ve **türbe** ola ve benden sonra evladımın zükûr ü inâsından vefat edenlerine medfen ve türbe ola. Ve bu arsa-ı müfreze-i mahdûdeden terbî'an 1 748,5 zirâ-i a'sarî yani 3 043 zirâ-i mimarîsini tahdid ederek fukara-yı mevlevîyeden vefat edenlerine makbere olmak şartıyla vakf eyledim. Eğer tarîk-ı mevlevîye mensub ve mensûbe olmayub da bu makbereye defn olunmak arzu eden olur ise mütevellî-i meşrûunu irzâ ederek ve herkesin defn olunmalarına izin verdim.

Kezâlik bu arsa-i müfreze-i mahdûdeden terbî'an 541 zirâ-i a'sarî yani 942 zirâ-i mimarîsi üzerine **Âsitâne** olmak ve çile çıkarılmak şartıyla fukara ve dervîşan-ı Hazreti Mevlâna'nın tabh-ı taam etmeleri ve suffesinde çile-i şerif hizmetinde bulunan dervîşanın sâkin olmaları için malumu'l-hudud bir **matbah**-ı âli bina idüb cemî-i hukuk u murâfıkı ve kâffe-i tevâbi u levâhıkı ile vakf eyledim.

Ve bu matbahlarda ittisalinde esasları tarh olunmuş ve elan yapılmak üzere bulunmuş olan malumu'l-hudud **tahtanî ve fevkanî altı bab hücreleri** ve yine esasları tarh olunub bazen yapılmış olan ve bazen yapılmak üzere bulunan malumu'l-hudud yer şeyh meydanı ve ittisalinde tahtanî ve fevkanî altı bab hücrelerin hal-i hâzırlarıyla zeminlerini vakf idüb canib-i vakfdan tedricle ikmal olundukda dervîşan-ı Hazreti Mevlâna'ya vakf olunmak üzere sâkin (?) olmalarını vakf eyledim.

Ve ol **matbahın âlât ve levazımından** olub fukara ve dervîşan-ı Hazreti Mevlana'nın istimal etmeleri için

1 aded lokma kazganı ma'a kapak ve	2 aded su kovası ve
1 aded su kazganı ve	2 aded mankal ve
4 aded tencere ma'a kapak ve birisi	1 aded piriñç havan ma'a el ve
nühas ve diğeri piriñç	2 aded şamdan
2 aded kebir sini ve	1 aded el değirmeni ve
1 aded evsat sini ve	1 aded kebir kahve değirmeni ve
1 aded ufak sini ve	1 aded yufka sacı ve
1 aded börek tepsisi ve	3 aded sacayağı ve
7 aded sahan ma'a kapak ve	2 aded ahenî kürek ve
2 aded şorba taşı ma'a kapak ve	2 aded maşa ve
1 aded karavana ve	2 aded et satırı ve
6 aded nühas lengeri ve	6 aded sebzevat bıçağı ve
2 aded nühas leğen ve	1 aded odun baltası ve
1 aded su güğümü ve	2 aded su küpü ve
2 aded nühas taba ve	1 aded arslan postu ve
1 aded süzğü ve	1 aded kaplan postu ve
3 aded kefçe ve	1 aded felek postu ve
2 aded kefgir ve	2 aded yasdık ve
1 aded lokma malası ve	1 aded asma saat ve
2 aded su yamağı ve	18 aded salata tabağı ve
1 aded kahve güğümü ve	18 aded hoşab kâsesi

cümlesini vakf eyledim. Ve bu zikir olunan âlât-ı meşrûha ve eşya-yı mevkûfenin vakt-i ihtiyacda kalay ve tamir ve tecdid mesârifi şamdanlarda ikad olunan şem'in akçesi nukûd-i mevkûfe-i âtiyetü'z-zikrin nemâsından veyahut akar-ı mevkûfenin hasılâtından sarf oluna.

Kezâlik bu arsa-i müfreze-i mahdûdeden bâki kalan terbî'an 11 980 zira-i a'şarî yani 20 867 zira-i mimarîsi üzerine **sarnıç** hafr ve bir **şadurvan** bina ve **kürüm** ve **eşcâr-ı müsmire** ve **gayr-ı müsmire** ğars ederek havli ve hadîka ve **bağ** ve **sebze bostanı** idüb kürüm ve eşcâr ve bir kıta **havz-ı kebîriyle** vakf eyledim. Hadîka ve bağ ve sebze bostanı sâbiku'z-zikir müteveli nasb ve tayin eylediğim veled-i sulbüm mûma ileyh es-Seyyid Hasan Hüsnu Efendi marifetiyle imar olunub hasılâtından mesarif-i imariyesi ihrac olunduktan sonra bâkisi Dergâh-ı Şerifde sâkin olan fukara ve dervişan ile beraberce zükûr ve inâs evlâdımın taamiyelerine sarf oluna.

Kezâlik tûlen Murines caddesinden Suda caddesine kadar arzen 6 metro olarak bir tarafı Dergâh-ı şerif divanı ve bazen mülküm olan tarla ve bir tarafı İstelyanos bostanı divanı ve bazen müsellesü'ş-şekl keza mülküm olan arsa ile mahdûd terbi'an 1 338 zirâ-i a'şarî yani 2 329 zirâ-i mimarî mülküm olan arsamı **tarik-ı has** olmak ve her iki canibe **eşcar ğars olunmak** şartıyla vakf eyledim.

Kezâlik ilerude Dergâh-ı şerifin akar ve evkafından olmak şartıyla üzerine cânib-i vakfdan ebniye yapılmak için ifraz itdiğim bir tarafı Suda caddesi ve bir tarafı tarik-ı has-ı mezkûr ve bir tarafı İstelyanos divariyle mahdud müsellesü'ş-şekl terbi'an 357,5 zirâ-i a'şarî 622 zirâ-i mimarî mülküm olan arsa-i hâliyemi vakf eyledim.

Kezâlik üzerine cânib-i vakfdan hayrat olmak için bir **çeşme** yapılmak ve Dergâh-ı şerifin irad u akar ve evkaf(ın)dan add u şumar olunmak şartıyla **dekâ-kîn** yapılmak için kendi menzilimden ifraz etmiş olduğum bir tarafı Suda caddesi ve bir tarafı tarik-ı has-ı mezkûr ve bir tarafı kendi menzilim divanı ve bir tarafı müşavir-i vilayet saadetlü Hamid Beyefendi hazretlerinin tarlasıyla mahdûd ve tûlen 39,5 ve arzen 2 zirâ-i a'şarî ki terbi'an 78 zirâ-i a'şarî yani 135,5 zirâ-i mimarî mülküm olan arsamı vakf eyledim.

Kezâlik bir tarafı tarik-ı has-ı mezkûr ve bir tarafı Murines caddesi ve bir tarafı Daustakî Bilal Efendi ve bazen Tokadî el-Hac Ahmed Ağa'nın zevcesi Nahife Hatun bt. el-Hac Hüseyin tarlaları ve bir tarafı Dergâh-ı şerif divariyle mahdûd tahminen altı kilelik bi-hisab-ı terbi'î 7 430 zirâ-i a'şarî yani 12 931,5 zirâ-i mimarî mülk tarlamı vakf etdim. Ve şöyle şart eyledim ki bu tarla dahi müteveli-i meşrûu marifetiyle **ziraat** olunub hasılatı Dergâh-ı şerifde sâkin olan fukara ve dervişan ile beraberce zükûr ü inâs evladımın taamiyelerine sarf oluna. İlerude Dergâh-ı şerifin akar-ı mevkûfesinden madud olmak şartıyla cânib-i vakfdan üzerine ebniye inşasına dahi müteveli-i meşrûuna izin verdim.

Kezâlik bir tarafı tarik-ı has-ı mevkûf-ı mezkûr ve bir tarafı Suda caddesi kenarındaki arsa-i müfreze-i mevkûfe ve bir tarafı müşavir-i müşarun ileyh saadetlü Hamid Beyefendi hazretlerinin tarlası ve bir tarafı Dergâh-ı şerif bostanı ile mahdud

dürüst divar ile muhat olan terbî'an 3.116 zirâ-i a'şarî yani 5.422,5 zirâ-i mimarî mülk arsamın üzerinde bina olunmuş olan **tahtanî üç oda ve bir matbahî müştemil iki bab menzili ve bir dolablî su kuyusunu** ve bir aded **sarnıcı** ve müceddeden tesis olunub divarları iki metro irtifaında yapılmış olan **altı oda ve bir divanhaneyi** müştemil menzil ve havlilerinde mağrûs olan eşcar-ı müsmire ve gayr-ı müsmireyi ki cümlesi mülkümdür hal-i hazırlarıyla bi-cümleti't-tevâbi ve'l-levâhık ve kâffetü'l-hukuk ve'l-murâfık zeminleriyle ma'ana arsa-i mahdûde-i mezkûreyi vakf etdim. Ve şöyle şart eyledim ki bu arsa-i mezkûre-i mevkûfe üzerinde bina olunmuş ve ilerude cânib-i vakfdan bina vü inşa olunacak kâffe-i ebniyede cemî-i zükûr ü inâs evladımın re'yleri munzam olarak mütevellî-i meşrûu marifetiyle evladımın zükûr ü inâsı ve sıgar u kibarı cümle âlâ-meratibihim sâkin ve sâkine olalar. Ve arsa-i mezkûre-i mevkûfe üzerinde mevkûf olan dolablî su kuyusundan her iki canibine yani Dergâh-ı şerife ve mezkûr hanelere idareleri mikdarı su verile.

Kezâlik arsa-i mezkûre-i mevkûfe üzerinde mevcut ve mevkûf olan sarnıcdan büyü-t-i mezkûre-i mevkûfede sâkin ve sâkine olanların cümlesi keyfe mâ-yeşâ afiyetde su içeler. Ve bu ebniye-i mezkûre-i mevkûfe ve bi'r-i mezbûre-i mevkûfenin ve sarnıcı-ı mezbûr-ı mevkûfun ve ilerude müceddeden bina vü inşa olunacak ebniyenin tamir ve termimleri ve mesarif-i inşaiyeleri cânib-i vakfdan sarf olunub ber-vech-i meşrûh cemî-i evladımın zükûr ü inâs ve sıgar u kibarına sükna ola. Ba'dehum evlad-i evlad ve evlad-i evladıma meşruta olub fi sebilillâh sâkin ve sâkine olalar. Ve hiç birisinin kendülerine mülk etmeğe veyahud âhere furuht etmeğe hakk u selahiyetleri olmaya. Ve eğer ilerude ebniye çok yapılib ziyade bina bulunur ise mütevellî-i meşrûu marifetiyle kira namiyle icar idilüb icaresi cânib-i vakfa aid ola.

Kezâlik kendi helal malımdan nakden 36.000 gurus ihrac ederek mütevellî-i mûma ileyh es-Seyyid Hasan Hüsnü Efendî'ye teslim idüb vakf u habs itdüm. Ve şöyle şart eyledim ki meblağ-ı müzkûr-i mevkûf rehn-i kavî ve kefil-i melî ile mütevellî-i meşrûu yediyle istirbah olunub nemasından âtîde zikr olunan hidemât-ı şerife ashabinın vezaifi ber-vech-i meşrûh i'ta oluna. Ve nukûd-i mevkûfe-i mezkûreyi akara tebdil etmeğe yani akar işтира idüb vakf etmeğe ve mütevellî olan zat tarafından mezun ola. Eğer akar işтира olunur ise hasılatı şurût-i âtiyeye sarf oluna.

Kezâlik sâbiku'z-zikr mescid-i şerifin bir köşesine **Mesnevî-i şerif kürsüsü** nasb ederek **Daru'l-Mesnevî** idüb Sultan-ı serir-i tasavvuf mâlik-i devran-ı tasarruf kutbu'l-ârifin gavsu'l-vâsılın misbah-ı derun-i ashab-ı yakîn miftah-ı hazâin-i esrar-ı Rabbü'l-âlemîn a'nî Hazreti Mevlâna Muhammed Celaledin kaddesellâhu er-vahana bi-esrarı kelâmihî'l-mübîn efendimizin Mesnevî-i manevilerinden matbu olarak;

1 kıtada 6 cilt metn-i *Mesnevî-i şerifi* ve *Mesnevî-i Sultan Veled* ve

Hazreti Şârih İsmail Ankaravî kuddise sırruhu şerhiyle *Câmiu'l-Âyât* ve *Fatihü'l-Ebyât* ve *Mecmuatu'l-Letâif* ve *Mamuretu'l-Maarif* namlarıyla benam 6 cilt matbu Mesnevî-i şerif şerhleri ve keza

1 cilt hatt-ı desti olarak 7. cilt *Mesnevî-i şerif şerhi* ve İsmail Hakkı kuddise sırruhu şerhiyle 2 cild *Ruhu'l-Mesnevî* nam şerhleri ve Sarı Abdullah Efendi şerhiyle *Cevahir ve Bevahir* nam 5 cild *Mesnevî-i şerif şerhleri* ve Nahifi ve Ferruh efendiler tercümeleriyle mütercem 3 kıtada 7 cild *Mesnevî-i şerif tercümeleriyle Mesnevî-i Sultan Veled* tercümesi ve 1 cild Hazreti Mevlâna efendimizin *Fihî mâ Fih* kitab-ı müstetabı ve 1 cild Aşkî Dede'nin tercümesiyle mütercem *Fihî mâ Fih* tercüme ve şerhi ve 1 cild *Divan-ı Kebir-i Hazreti Mevlâna* ve 1 cild *Şemsu'l-Hakayık* ve Sineçak Yusuf Dede'nin *Ceziretu'l-Mesnevî* nam eseri ve 1 cild müntahab *Mesnevî-i şerif şerhi* ve 1 kıtada Şahidî Dede'nin *Gülşen-i Tevhid* nam 1 cild müntahab *Mesnevî şerhiyle Gülşen-i Vahdet* nam 1 cild risâlesi ve *Tıraşname-i Hazreti Mevlâna* ve Cevrî Dede'nin *Hall-i Hakikat ve Aynü'l-Füyûz* nam bir kıtada 2 cild müntahab *Mesnevî şerhiyle*

cem'an **24 kıtada 39 cild kitab-**ı şeriflerimi vakf eyledim. Şöyle şart eyledim ki kürsi-i mansûb-ı mezkûrda mescid-i şerif-i mevkûf-ı mezkûrun halen imam ve hatibi olan ekber evladım seyyah-ı diyar-ı manevî ve sebbâh-ı bihar-ı *Mesnevî* halîk-i tahkik-i mevlêviden mücaz abdalü'l-mevlevî es-Seyyid Mehmed Şemseddin Dede Efendi b. es-Seyyid Süleyman Şemsi Dede Efendi mesnevihan ve dervişana mürşid u reis olub her rûz-ı âzaniye ba'de salati'l-Cuma beyne ezhari'l-kavm bahr-i hadaikden azm u 'avm idüb musavvir-i âdât muzhır-i bevarık-ı keramât menba-i esrar-ı nasûtiye mecma-ı âsâr-ı lâhutiye mukteda-yı cümle-i meşayih sahibü'l-kademi'r-râsîh ve şerefi'l-bâzih eş-şehir bi-Monla Hünkar Hazreti Mevlâna Hudavendigâr zeyyenallahu taalâ kulûbena bi-düreri nutkihi'l-firad efendimizin gıda-yı ruh-i bezm-i âşîkan ve ziya-yı nur-ı çeşm-i ârifan olan mağz-ı Kur'an *Mesnevî-i manevileri biharına ğavs* ve bir mikdar dürer-i gurer-i maanî istihrac idüb âzan-ı müstemi'îne güşvar ve fukara-yı Mevlâna'ya îsar u nisâr eyleyüb beher senede 360 guruş vazifeye mutasarrıf ola.

Ve bu kürsi-i ihtimam-ı nakl u beyanda hitam olmak için bir mücevvid-i hoş-hân bir aş-ı azimü'ş-şan tilavet idüb beher senede 66 guruş vazifeye mutasarrıf ola.

Ve bir hoş-savt u sada hûb eda ile na't-i Hazreti Resûl-i Huda aleyhi efdalu't-tehayâ okuyub beher senede 66 guruş vazifeye mutasarrıf ola.

Ve hîn-i icra-yı âyin-i behîn-i Hazreti Mevlâna'da bir üstad-ı çerh-endaz ser-i sema-yı izzet olub beher senede 66 guruş vazifeye mutasarrıf ola.

Ve bir kâmil-i demsâz sernayzen olub beher senede 66 guruş vazifeye mutasarrıf ola.

Ve bir âyinhân-ı hûb-âvaz serkudumzen olub beher senede 66 guruş vazifeye mutasarrıf ola.

Ve bir usuldân-ı nağme-perdâz defzen olub beher senede 66 guruş vazifeye mutasarrıf ola.

Ve ol meclis-i hoş-nizam tamam u infisam buldukda bir fasîhu'l-lisan dua-gû ve senahân olub zillullahi fi'l-âlem olan imamü'l-müslimîn ve halife-i rûy-ı zemin

padîşah-ı âlem-penah ve şehinşah-ı ma'delet-iktinah efendimiz hazretlerinin devam-ı ömr ü şevketleri duasıyla kâffe-i ashabu'l-hayrat ve'l-hasenâtın ve âmme-i müminîn u müminât ve müslimîn u müslimâtın dua ve senalarını tezkâr ile tekrar idüb beher senede 66 guruş vazifeye mutasarrıf ola.

İşbu meclis-i melâik-enîsde icra kılınan sâbiku'l-beyan **kârilik** ve **aşırhanlık** ve **na'thanlık** ve **sersemazenlik** ve **sernayzenlik** ve **serkudumzenlik** ve **defzenlik** ve **duagûluk** hizmetleri ki sekiz hidmetdir işbu sekiz hidmet-i şerife ve Dergâh-ı şerifde icra olunan sair hidemât-ı cemilenin cümlesi kendi evladına ba'dehum evlad-ı evladına ve evlad-ı evlad-ı evladına meşrût olub gerek bi'l-asale ve gerek ihvan u dervişanın ehliyetlisinden murad itdiklerini bi'l-vekâle ifayı hüsn-i hidmet eylemeleri ve bu hidemât-ı şerife vesairenin ashabının azl u nasbı hususu ve tebdil ü tağyiri şurûtu kendi yedimde olub hiçbirisinin nasb veya azl u izalesinde gayrın medhali olmaya.

Kezâlik sâbiku'z-zikr mescid-i şerifin bir köşesine bir aded pîštahta vaz idüb bir **kütübhan**e dahi inşa olunarak

- 6 kıta *Kelâmullahi'l-kadim* ve
- 30 kıta *eczâ-yı Kur'aniye* ve
- 6 kıtada 3 cild *Tefsir-i Ruhü'l-Beyan* ve
- 1 kıtada 2 cild *Tefsir-i Tıbyan* ve
- 1 kıtada 2 cild *Mevâkıb* tercümesi *Mevahib* ve
- 1 cild İmam Beğavî'nin Farisiyyu'l-libare *Tefsir'i* ve
- 1 kıtada 2 cild *Risâle-i Ed'iy*e ve *Mev'ize-i Dürrü'n-Nâsihîn* ve
- 1 kıtada 2 cild *Şifa-yı şerif* li'l-Kadı İyaz ve
- 2 cild *Fusûsu'l-Hikem* tercümesi li-Abdullah el-Bosnevî ve
- 2 cild *Tarikat-ı Muhammediye* şerhi Receb Efendi ve
- 1 cild *Nesrû'l-Leâli-i Hazreti Ali* kerremellahu vechehu tercümesi *Rişte-i Cevahir* ve
- 1 cild *Sad Kelime-i Hazreti Ali* kerremellahu vechehu tercümesi li-Mevlâna Câmi ve
- 1 cild *Sad Kelime-i Hazreti Ali* kerremellahu vechehu tercümesi *Şemmetü'l-Esrar* li-Ali Haydar Efendi ve
- 3 cild *Muhammediye* ve
- 1 kıtada *Evrad-ı Kebir* ve *Sağir-i Hazreti Mevlâna* ve *Delâilu'l-Hayrat* ve
- 1 kıtada 2 cild *Metn* ve *Şerh-i Evrad-ı Kebir* ve *Sağir-i Hazreti Mevlâna* ve
- 2 kıtada 4 cild *Minhacu'l-Fukara* ma'a *Hüccetü's-Sema* ve
- 1 cild *Delâilu'l-Hayrat* şerhi *Kara Davud* ve
- 1 cild manzum *Esmâü'l-Hüsna* şerhi *Rauz-ı Verd* ve
- 1 cild *Envâru'l-Âşıkîn* ve
- 2 cild *Risale-i Fevâid-i eş-Şeyh Ahmed el-İhsanî* ve
- 1 cild *Mişkâtu'l-Hayat* Fî *Tefsiri'l-Ayât* ve
- 1 cild *Hadis-i Erbaîn* ve
- 1 cild *Tercüme-i Şerh-i Salat-ı Ahmed el-Bedevî* ve
- 1 kıtada 2 cild *Kaside-i Bürde* ma'a *kaside-i uhra* ve
- 1 kıtada 3 cild *Hizbu'l-Berr* ve *Hizbu'l-Bahr* ve *Tefsir-i Yasin-i şerif* ve
- 1 cild *Gencine-i Esrar* ve *Kaside-i Bürde* şerhi ve
- 1 kıtada 2 cild *Şerh-i Kaside-i Tercüme* ve *Metn-i Kaside-i Tantaraniye* (?) ve
- 1 cild *Tahmîs-i Kaside-i Müferrid* (?) ve
- 1 kıtada 3 cild *Mecmuatu'l-Ahzab* ve *Zehiretü'l-Kübra* ve *Devr-i A'la* ve
- 3 aded *Devr-i A'la* ve
- 1 cild *Şerh-i Devr-i A'la* es-Seyyid Muhammed el-Fâsî ve

- 1 cild *Tuhfetü'l-Mülûk fî İrşadi's-Sülûk* ve
1 cild *Risale-i Monla İllâhî* ve
1 cild *Tarikat-ı Muhammediye* tercümesi *Tekmile* ve
1 cild *İrşadu'l-Mürîd ile'l-Murad fî Tercümeti Mirsadu'l-İbad* ve
1 cild *Şerhu'l-Kudurî* li-Abdülganî el-Meydanî ve
3 cild *Mülteka'l-Ebhur* ve
1 cild *Avnu'l-Müsteftî* ve
1 cild *Halebi-i Sağîr* ve
1 cild *Düreru'l-Hükkâm fî Şerhi Gururu'l-Ahkâm* ve
1 cild *Risale-i Dürretü'l-Aziye* ve
1 kitada 5 cild *Nân u Helva* ve *Nân u Peynir* ve *Şîr u Şeker* ve *Divan-ı Zâtî* ve *Sevanihu'n-Nevadır* ve
1 kitada 4 cild *Fetevâ-yı Mevhibe* ve *el-Ecvibe ve'l-Es'ile* ve *Fevâid-i Diniye* ve *Zehairu'l-Meşrûkiye* ve
1 cild *Bidaatü'l-Hükkâm fî Ahkâmî'l-Ahkâm* ve
1 cild *Teâruzu'l-Burhan* ve
1 cild *Teâruzu'l-Beyyinât* ve
1 cild *Vikayetü'z-Zevaye fî Mesâil-i Hidaye* ve
1 cild *Necatü'l-Musallî* ve
2 cild *Menar* ve
1 cild *Hamza Efendi'nin Bey'u Şira Risalesi* tercümesi ve
1 kitada 2 cild *Risale-i Fikhiye* ma'a *Kitab-ı Eyyühe'l-Veled* ve
2 cild *Ceride-i Feraiz* li-Salih Efendi ve
1 cild *Ceride-i Feraiz* ve
2 cild *Münyetu'l-Musallî* ve
1 kitada 6 cild *Ma'delu's-Salat* ve bazı resâil ve
1 cild *Zübde-i İlmihal* ve
12 aded *Şurût-ı Salat* ve
1 cild *Sual ve Cevab(lı) İlmihal* ve
1 cild *Türkçe Mesâil-i Fikhiye* risâlesi ve
1 cild *Risâle-i Mesâil-i Acibe-i Fikhiye* ve
1 cild *Şurût-ı Salat* şerhi alâ Mezhebi Ebî Hanife ve
1 kitada 4 cild *Şerh-i Akaid* ma'a *Haşiye-i Kestellî* ve *Hayalî* ma'a *Haşiye-i Behiştî* ve
1 kitada 2 cild *Düreru'n-Naci* ve *Muğni't-Tullab* ve
1 cild *Şerh-i Telhîs el-Miftahu'l-Meânî* ve
1 cild *İsameddin ale'l-Monla Cami* ve
1 cild *Mesâlikü'l-Hitab ale'l-Meânî* ve
1 cild *Şerh-i Dibace-i Misbah* ve
1 cild *Mu'rib-i Kâfiye* li-Zeynîzâde ve
3 cild *Monla Cami* ve
1 kitada 2 cild *Mu'ribu'l-Avamil* ve *Şerhu'l-Avamil* ve
1 cild *Şâfiye Tercümesi Hayatiye* ve
1 cild *Adalı* ve
1 cild *Haşiyeli Adalı* ve
2 cild *Mu'rib-i İzhar* ve
1 kitada 4 cild *Fenarî* ve *Alâka Şerhi* ve *Bina Şerhi* ve *Kaul-i Ahmed* ve
1 kitada 2 cild *Abdülvahhab el-Velediye* ve *Şerhu'l-Izzî* li-Saduddîn ve
1 cild *Cümle-i Sarfiye* ve
1 cild *Cümle-i Nahviye* ve
1 cild *Kâfiye Mu'ribi Hacı Baba* ve
1 cild *Aksam-ı Selâse-i Nemliye* ve
1 cild *Enmûzec* ve

- 1 kıtada 4 aded *Risale-i Edatiye* ve
 1 cild *Sual ve Cevab-ı Sarfiye ve Nahviye ve Mantikiye* ve
 1 cild *Tercüme-i Misbah* ve
 1 cild *Miftahu'l-Funûn Türkçe Mantık* ve
 1 cild *Etvâku'z-Zehab Şerh ve Tercümesi* ve
 1 kıtada 3 cild *Pend-i Attar ve Bostan-ı Sa'dî ve Kırk Sual* ve
 1 cild *Pend-i Attar Şerhi Mâ-Hadar* ve
 1 cild *Mizanu'l-Mevazin* ve
 1 cild *el-Munkız mine'd-Dalâl li-İmam Gazalî* ve
 1 cild *Munkız Tercümesi* ve
 1 cild *Rumûzu'l-Hikem* ve
 1 cild *Âsâru'l-Ceyyidiye (Mecidiyye) fi Menakıbı'l-Halidiye* ve
 1 cild *Nuru'l-Huda limen'ihteda* ve
 1 cild *Behcetü'l-Esrar Tercümesi* ve
 1 cild *Âdâb-ı Turuk* ve
 1 cild *Nevhatu'l-Uşşâk* ve
 1 cild *Mizanu'l-Hak fi İhtiyari'l-Ehakk* ve
 1 cild *Tercüme-i Telemak* ve
 1 cild *Fıraknâme* ve
 1 cild *Risâle-i Hüseyniye* ve
 1 cild *Milelü'n-Nihal Tercümesi* ve
 1 cild *Mizanu'l-Edeb* ve
 1 kıtada 2 cild *Mürşid-i Müteehhil* ve *Mızraklı İlmihal* ve
 1 cild *Haşiye-i Sünusiye* li-Şeyh İbrahim Bacurî ve
 1 cild *Mülzimetu'l-Ahlâk* ve
 1 cild *Cuhdü'l-Mukill* ve
 1 cild *İksir-i Devlet* ve
 1 cild *Müntahab Âsâr-ı Nâdire* ve
 3 aded *Hutbe Mecmuası* ve
 1 cild *Mecmuatu's-Salavat* ve bazı âsâr-ı meşâyih ve
 1 cild *Es'ile-i Hikemiye* ve
 1 cild *Risale-i Nur-ı Mazhar* li-Şeyhu'l-Ekber ve
 1 cild *Tercüme-i Mısbahu'l-Ma'iyye fi Tarikati'n-Nakşibendiye* ve
 1 cild *Akdu Fahr-i Kâinat min Hadiceti'l-Kübra* ve
 1 cild *Risale-i Diniye* ve
 1 cild *Tercüme-i Risale-i Halidiye* ve
 1 kıtada 6 cild *Risale-i Kafiye* ve *Risale-i Muavizeteyn (?)* ve *Şerh-i Kaside-i Bedayiu'l-Esrar* ve *Risale-i Devvâr-ı Musikî* ve *Kaside-i Tantaraniye (?)* ve
 1 kıtada 2 cild *Kitabu Tibyan fi Âdâb-ı Hameleti'l-Kur'an* ve *Risale-i Müşîru'l-Ğaram (?)* ve
 1 cild *Hulasatu'l-keâm fi Meâsiri'l-İslâm* ve
 1 kıtada 10 aded *Resâil-i Rub' Daire* ve *Cennetu'l-Esma* ve *Makamâtu'l-Musikî* ve
 5 aded *Resâil-i Rub' Daire* ve
 1 cild *Şerh-i Endelüsiye* ve
 1 aded *Rub' Daire* ve
 1 cild *Risale-i Tıb* ve
 1 cild *Münşeât-ı Aziziye* ve
 1 cild *İzzet Bey Münşeâtı* ve
 1 cild *Efkâr-ı Ceberût fi Tercümeti Esrar-ı Melekût* ve
 1 cild *Zübde-i Coğrafya* ve
 2 cild *Usûl-i Coğrafya-yı Kebir* ve
 1 kıta 2 *Atlas* ve
 1 cild *Ahmed Muhtar Efendi Coğrafyası* ve

- 1 cild *Usûl-i Hendese-i Cedide* ve
 1 cild *Talimu'l-Hendese li's-Sıbyan* ve
 1 cild *Mecmuatu'l-Mühendisîn* ve
 1 cild *Teshilü'l-Hisab* ve
 2 cild *Risale-i Hisab* ve
 2 cild *Cebr-i Mehmed Tahir Paşa* ve
 1 cild Ahmed Rağıp Efendi'nin *Cebr Tercümesi* ve
 1 cild *Kostos-ı (?) Hakîm* ve
 1 aded *Risale-i Menkıbe-i Nebiy-yi Türki* ve
 1 aded *Risale-i Mevlid-i Nebiy-yi Arabî* ve
 1 aded *Risale-i Menkıbe-i Reğaibiye* ve
 1 aded *Risale-i Menkıbe-i Miraciye* ve
 1 aded *Kaside-i Numaniye* ve
 1 cild *Hayrabâd-ı Nâbi* ve
 1 cild *Tertib-i Dünya* ve
 2 cild *Resail-i Hafriye* ve
 1 kıtada 3 cild *Sefîne-i Mevleviye li-Sakıb Dede* ve
 2 cild *Tercüme-i Sevakıb-ı Mevlâna* ve
 1 cild *Tevarih-i Enbiya* ve
 3 cild *Kısas-ı Enbiya* ve
 2 cild *Hadikatu's-Suada* ve
 2 kıtada 3 cild *Hulasatu't-Tevarih* ve
 3 cild *Fezleke-i Tarih-i Osmanî* ve
 1 cild *Silsile-i İsmail Hakkı bi-Tarik-i Celvetî* ve
 1 cild *Nehcû's-Sülûk fi Siyaseti'l-Mülûk* ve
 1 cild *Müntahab-ı Şehnâme* ve
 1 cild *Nevadir-i Süheylî* ve
 4 cild *Elfu'l-Leyl* ve
 1 cild *Külliyat-ı Divan-ı Galib Dede* ve
 1 cild *Külliyat-ı Divan-ı Nabî* ve
 1 cild *Külliyat-ı Divan-ı Nevres* ve
 2 cild *Külliyat-ı Divan-ı Rûht-i Bağdadî* ve
 1 cild *Külliyat-ı Divan-ı Fuzulî* ve
 1 cild *Divan-ı Aşkî Dede* ve
 1 cild *Divan-ı İsmail Hakkı* ve
 1 cild *Divan-ı Nesimî* ve
 1 cild *Divan-ı Monla Cami* ve
 1 cild *Divan-ı Gülzar-ı Hafız Sadî* ve
 2 cild *Divan-ı Zekât* ve
 12 cild *Divan-ı Hafız-ı Şirazî* ve
 1 cild *Divan-ı A'ma Yusuf Efendi* ve
 1 cild *Divan-ı Şâhî* ve
 1 cild *Divan-ı Derdlî* ve
 4 cild *Divançe-i Hânyevî Şefik Efendi* ve
 1 cild *Vâsıf Tarhi* ve
 1 cild *Tacu't-Tevarih* ve
 1 cild *Tarih-i Taberî* ve
 1 cild *Reşahât-ı Aynu'l-Hayat* ve
 1 cild *Nevadiru'l-Âsar* ve
 1 cild *Siyer-i Veysi* ve
 1 cild *Hafız Şerhi Sûdî* ve
 1 cild *Gülîstan Şerhi Sûdî* ve
 1 cild *Tercüme-i Gülîstan* ve

- 12 cild *Bostan-ı Sadî* ve
12 cild *Pend-i Attar* ve
12 aded *Nasihatu'l-Hükema* ve
12 aded *Kavaid-i Farisî* ve
12 aded *Tuhfe-i Vehbî* ve
12 aded *Talim-i Farisî* ve
2 cild *Ferheng-i Şuurî* ve
1 cild *Tuhfe-i Şerh-i Hayatî* ve
12 cild *Şahidî Tuhfesi* ve
1 cild *Nazireli Şahidî* ve
1 cild *Düstur-ı Sühan* ve
1 cild *Düreru'l-Kavaid-i Farisî* ve
1 cild *Türkçe Kavaid-i Farisî* ve
3 cild *Kamus Tercümesi* ve
1 kıtada 2 cild *Ahterî* ve
1 cild *Nuhbe-i Vehbî Şerhi* ve
12 aded *Nuhbe-i Vehbî* ve
12 aded *Emsile* ve
12 aded *Bina* ve
12 aded *Maksud* ve
12 aded *İzzî* ve
12 aded *Merah* ve
12 aded *Şâfiye* ve
12 aded *Avamil* ve
12 aded *İzhar* ve
12 aded *Kâfiye* ve
12 aded *Velediye* ve
12 aded *İsagoci* ve
12 aded *Kavaid-i Osmaniye* ve
1 cild *Muhtasar-ı İnşa* ve
12 aded *Belağat-ı Lisan-ı Osmanî* ve
1 kıtada 2 cild *Luğat-ı Osmaniye* ve
1 cild *Baharistan Şerhi* ve
1 cild *Şahidî* ve
1 cild *Mutavvel ve Muhtasar-ı Meânî ebyatının tercümesi*

ki ber-minval-i muharrer ve sâbiku'z-zikr kütüb-i nefise-i mevkûfeler ki beraber cem'an **620 kıtada 696 cild ve aded kütüb** (ve) resâildir. Cümlesi ulûm-ı nakliye ve ulûm-ı akliye ve ulûm-ı riyaziye ve ulûm-ı edebiye ve ilm-i tasavvufa dair Arabî ve Farisî ve Türkî lisanlarıyla matbû ve hatt-ı destî olarak nefisu'l-enfes kitab-ı müstetablarımı vakf u habs eyledim ki sâbiku'z-zikr kârî-i Mesnevî-i şerif olan veled-i sulbüm es-Seyyid Hüseyin Ârif Efendi meşîd-i mezkûrda müderris olub Dergâh-ı şerifde sâkin olan dervişana ve taşradan râğîb olan tâlibâna ilm-i Arabî ve Farisî ve Türkî derslerini tedris eyleye.

Eger Dergâh-ı şerifde sâkin olan dervişanın okuyup yazmayanları bulunur ise Kur'an-ı Kerim ve ilmiyal ve akaid-i edebiyelerini talim idüb beher senede 360 gurus vazifeye mutasarıf ola. İşbu hidmet-i tedrisiye veled-i sulbüm es-Seyyid Hüseyin Ârif Efendi'ye meşrû olub hayatda oldukça ifa-yı hüsn-i hidmet idüb benden gayrı hiçbir kimesnenin azli ile mün'azil olmaya. Bi-emrillâhi taalâ onun bülbül-i hayatı bostan-ı fenadan pervaz idüb gülistan-ı bekada terennüm-sâz

oldukda hidmet-i tedrisiye evladıma ba'dehum evlad-ı evlad ve evlad-ı evlad-ı evladımın zükûruna meşrût olub gerek bi'l-asâle ve gerek bi'l-vekâle ifa-yı hüsn-i hidmet eyleyenlerini ve Mesnevîhan ve postnişin olan şeyh efendilerin taht-ı nezaretlerinde olmalarını şart eyledim.

Kezâlik sâbiku'z-zikr kütüb-i mevkûfenin dahi emr-i muhafazası babında Mesnevîhan ve postnişin olan şeyh efendilerin nezaretleriyle evladımdan ehil ve emin olanın birisi mescid-i şerif-i mevkûf-ı mezkûrda **müezzin** ve **kayyım** ve **hafız-ı kütüb** olub tilavet-i ezan hençkân-ı (?) şerifde vakt-i tam ve nezafet-i meydan-ı namazgâh-ı münifde gayret-i tam ve kütüb-i mevkûfe-i mezkûrenin emr-i muhafazasında bi'l-asâle veyahud bi'l-vekâle hüsn-i ihtimam ede. Eğer taşradan mütalaasıyle istifade etmek için veyahud istinsah etmek için tâlib bulunur ise rehn-i kavi ve sened ile virilüb defterine kayd ederek ba'dehu heyet-i asliyesiyle istirdad idüb makabele-i hidmetde beher senede 198 guruş vazifeye mutasarrif ola. İşbu müezzin ve kayyım ve hafız-ı kütüb olan zatın vazifesi ve kütüb-i mezbûr-ı mevkûfenin termîm ve teclîd ve tamir ve teccid mesarifi sâbiku'z-zikr nukûd-ı mevkûfenin nemasından veyahud akar-ı mevkûfenin hasılatından sarf oluna.

Bâlâda muharrer her bir cinsden 12'şer aded vakf etdiğim kitaplardan tâlibanın kitabı olmayan fukarasına ba'dehu heyet-i asliyesiyle iade etmek üzere kefil ile virile.

Ve sâbiku'z-zikr 30 aded ecza-yı Kur'aniye-i mevkûfeyi beher senede bir defa bir yevm-i mübarekede mescid-i şerife hazır idüb birkaç zevat-ı ehl-i Kur'an davet edilerek be-rây-ı rıza-yı Huda celle celâlühü ve ruh-ı pâk-i Hazreti Muhammed Mustafa salavatullahı taalâ aleyhi ve selâmühü ve be-rây-ı ervah-ı kâffe-i enbiyai ve'l-mürselîn salavatullahi taalâ aleyhim ecmaîn ve be-rây-ı ervâh-ı cemî-i sahibu'l-hayrat ve'l-hasenât ve'l-müminîn ve'l-müminât ve'l-müslimîn ve'l-müslimât bir hatm-i Kur'an-ı Kerim tilavet olunub fazla-yı evkâf-ı sâbikatu'z-zikreden kâri-i Kur'an-ı Kerim olan zevatın caize-i münasibeleri i'ta olundukdan sonra bir pilav ve bir zerde tabh idülüb it'âm idile.

Ve sâbiku'z-zikr mescid-i şerifin mihrablanna sekiz aded şamdan ve bir aded kebir çalar saat ve bir aded sîmîn gülubdan keza bir aded buhurdan vakf eyledim. Ve zalâm-ı leyli ref'u kam' babında bu şamdanlarda îkad olunan şem' için ve buhurdan konulan üd ve gülub için nukûd-ı mevkûfenin nemasından veyahud akar-ı mevkûfenin hasılatından beher senede 160 guruş virile. Fazla kalırsa Dergâh-ı şerifde sâkin fukara ve dervişan ile beraberce ber-vech-i meşrûh zükûr ü inâs evladımın taamiyelerine sarf oluna.

Kezâlik şöyle şart eyledim ki mademki evkaf-ı mezbûre-i sâbikatu'z-zikre ve sair vakf ve tesbîl eylediğim nukûd-ı sâbikatu'z-zikre müteveli nasb ve tayin eylediğim sâbiu'z-zikr veled-i sulbüm mûma ileyh es-Seyyid Hasan Hüsnü Efendi mademki hayatta olub ve istikametle sadikâne ifa-yı hüsn-i hidmet eyleye sâbiku'l-beyan cemî-i evkafıma müteveli olub mukabele-i hidmetde beher senede

360 guruş vazifeye mutasarrıf ola. Ve tevlîyet-i mezbûre mûma ileyh es-Seyyid Hasan Hüsni Efendi'ye meşrû olub benden gayrı hiçbir kimesnenin azli ile mün'azil olmaya.

Bi-emrillâhi taalâ onun dahi murğ-ı ruhu kafes-i bedenden tayaran ve riyaz-ı cinana seyran olduktan sonra hidmet-i tevlîyet evladımın zükûr ü inâsından ekberine meşrû ola. Ve Mesnevîhan ve postnişin olan şeyh efendiler üzerlerine nezaret kıla. Velhasıl zükûr ü inâs-ı evladımın ba'dehum evlad-ı evlad ve evlad-ı evlad-ı evladımın kebîr ve kebîresinin ile'l-inkıraz mütevellî ve mütevellîye olmalarını ve Mesnevîhan ve postnişin olan şeyh efendilerin taht-ı nezaretinde bulunmalarını şart eyledim.

Kezâlik sâbiku'z-zikr Mesnevihanlık ve meşihat hidmet-i celiyesi ben hayatda olduğumca kendi üzerimde kalub bi-emrillâhi taalâ can-ı ruh-ı revanım 'ala-yı âsumâna pervaz idüb ervah-ı kudsiyâna demsaz olduktan sonra sâbiku'z-zikr Mesnevihanlık ve meşihat üzerine meşrû olan kebîr evladım abdalı'l-Mevlevî es-Seyyid Mehmed Şemseddin Dede Efendi b. es-Seyyid Süleyman Şemsi Dede Efendi ibka-yı hüsn-i hidmet idüb ol dahi hayatda oldukça hiçbir gayr kimesnenin azli ile mün'azil olmaya. Bi-emrillâhi taalâ onun dahi tûti-i ruhu kafes-i tenden bâz ve şekeristân-ı cana pervaz itdikden sonra hidmet-i Mesnevihanlık ve meşihat sulb-i zükûrdan gelen evladımın zükûr ve ekberi evlad-ı evlad ve evlad-ı evlad-ı evladımın zükûr ve ekberi Mesnevihan ve şeyh ve postnişin ola. Eğer sulb-i zükûrundan Mesnevihan ve şeyh ve postnişin olacak kimesne kalmaz ise batn-ı inâsdan gelen zükûr evladımın evladı ba'dehum evlad-ı evlad ve evlad-ı evlad-ı evladıma ile'l-inkıraz meşrû olub peyderpey yani yekdiğerini müteakib Mesnevihan ve şeyh ve postnişin olmalarını ve sâbiku'z-zikr Dergâh-ı şerifde icra olunan hidemât-ı cemile ashabinın azli ve nasbı yedinde olub hiçbirinin azl u nasbı veya izalesinde gayrın medhali olmayıb azl u nasb hususu ve tebdîl şurûtu Mesnevihan ve şeyh ve postnişin olan şeyh efendilere mufavvaz olub yedlerinde olmasını şart eyledim.

El-İyaze billâhi taalâ gerek sulb-i zükûrdan ve gerek batn-ı inâsdan evladım munkarız olub hidmet-i Mesnevihanlık ve meşihata nasb u tayin olacak hiçbir kimesne kalmaz ise Dergâh-ı mezkûra mensub olan müridan ve ihvan-ı dervîşan marifetleriyle ve mütevellîye-i meşrûası ve sair evlad-ı inâsın mevcut bulunanlarının re'yleri munzam olduğu halde Dergâh-ı mezkûrde bulunan ve Dergâh'a mensub olan dervîşan ve müridandan âlim-i fazil ve ârif-i vâsıl mutekid u müteverri mütedeyyin u müteşerri merd-i mümtaz ve bu tarîkdan mücaz bir dervîş-i takvâkiş ve mürid-i hakikat-endişin intihabiyle hidmet-i Mesnevihanlık (ve) meşihata nasb u tayin oluna. Yalnız şu kadar var ki ber-minval-i meşrûh birinin vefatıyla diğêrinin hidmet-i Mesnevihanlık ve meşihata nasb u tayini hîninde bura yani merkez-i vilayet-i Girid olan Hanya Mahkeme-i Şer'îye'sinde ve hakimü'l-vaktan bir kıta ilâm istihsal olunub ilâm-ı mezkûrün irsaliye Konya'da kilid-i hazain-i arş-ı emin ve ferş-i mahzen-i esrar-ı din menba-ı envar-ı yakîn Hazreti Mevlâna ve mevle'l-vâsılın metta'nallahu bi-esrârihi'l-yakîn efendimizin defn-i müşgin

olduğu Dergâh-ı şerif-i fevz-redifinde postnişin bulunan reşadetlü Çelebi Efendi hazretleri tarafından meşihatname talep oluna.

İşbu meşihatname-i matlûbe buradan Konya'ya hiçbir kimesne celb olunmıyarak ve bir takım teklif-i mâ lâ-yutâk kılınmıyarak meccanen i'ta ve posta ile irsal olunduğu halde hüsn-i kabul ile kabul olunub akîbinde Dergâh-ı feyz-iktinah-ı Hazreti Mevlâna efendimizin mekmen-i fevz u necat ve maden-i feyz u berekât olan matbah-ı şerifine kazgan-ı baha olmak üzere be-rây-ı rıza-yı Huda-yı taalâ 1001 guruş posta ile irsal ve ihda olunduğu bir Mesnevihan ve şeyhin vukû-ı vefatıyla diğzerinin yerine tayininde bir defa olarak yalnız 1001 guruş irsal oluna. İşbu 1001 guruşdan mâda kalil ve kesir velev kâne habbe ziyade bir şey talep olunur ise veyahud Konya'ya gelsün gibi bir takım tekâlîf kılınır ise kabul olunmaya. Hasıl-ı kelâm bu 1001 guruşdan ziyade hiçbir şey irsâl edilmemesini ve teklif üzerine Konya'ya gidilmemesini şart eyledim. Amma muahharen ahlâf ve evladımın kendi arzu ve iştiyaklarıyla Âsitan-ı meded-resân-ı Hazreti Pîr-i destgîr efendimizi ziyaretle rû-mal-i vecîhe-sây olmalarından men olunmayalar.

Şuna dahi şart eyledim ki ve eger el-iyâze billâhi taalâ hal ber minval üzre kal-mayub âlem mütebeddil ve mütegayyir olub Rabbimiz göstermesün buradan yani Ceziretu'l-Girid hafazallahu taalâ ani'l-beliyye bi-ezmineti'l-medîdeden hicret edilmek ve bir gayrı mahalle gidilmek lazım gelür ise ol vakitte mevcut ve mevcude bulunan kâffe-i evladımın zükûr ve inâsının bi'l-ittifak re'yleri munzam olarak tebdil ve tağyir-i şurûtu mütevellî ve mütevelliyelerinin yedinde olub evkaf-ı menkûlenin nakli ve gayrı menkûlenin mülhakatıyla beraber furuhtıyla cemî-i evkafımı muradları üzre keyfe mâ yeşâ tasarruf ederek istedikleri mahalle nakl idüb orada yani iskân oldukları mahalde müceddeden mescid ve hangah bina ve ber-minval-i meşrûh âdâb-ı şeriat ve âyin-i tarikatı icra ve emiru'l-müminin ve imam-ı müslimin padişah-ı ma'delet-penah ve şehinşah-ı merhamet-nigâh efendimizin duasıyla kâffe-i sahibu'l-hayrat ve'l-hasenâtın ve âmmе-i müminîn ü müminât ve müslimîn u müslimâtın dualarını eda vü ifa edeler. Ve işbu vâkıf-ı fakirin şurûtu (na) kemal-i riayetle riayet ederek ruh-ı revanıma kayd-ı dua virub selametele tarik-ı müstakime gideler.

Ve cümle evkafımın usûlüne hazer gelmiyecek mertebede tebdil u tağyir şurûtu ve tevsî u tazmîm hususu ve taklil u teksîr usûlü kerreten ba'de uhrâ yedimde kalub kendi nefsimе şart eyledim deyü tayin u tahsis-i şurût ve tebyin u tansîs-ı ukûl-birle hatm-i kelâm ve istifa-yı meram itdikden sonra bilcümle zikr olunan kütüb ve evânî-i mevkûfe-i mezkûre ve nukûd-ı merkûme ve tarla ve kürûm ve isticar-ı mersûme ile ebniye-i mahdûde-i mezkûreyi fâriğan ani'ş-şevâgil mütevell-i mûma ileyhe teslim eylediğimi ol dahi vakfiyet üzre bi't-tevliye kabz u teslim idüb ve sair mütevelliyân-ı evkaf ve mutasarrıfân-ı eslâf gibi tasarruf-ı tam ve riayet-i merasim-i şurût u kuyûda sarf-ı ihtimam eyledi dedikde ğıbbe't-tasdîki'ş-şer'î emr-i vakf tamam ve hal-i teslim encam bulmuş iken vâkıf-ı mûma ileyhe semt-i yifakdan cânib-i hılafa sülûk ile vakf-ı mezbûrdan rucû ve mütevellî-i mûma ileyhe ile husumet ve nizaa şurû idüb

Evvelen vakf-ı nukûd ve ona müteferri olan şurût ve kuyûd inde'l-eimmeti's-selâseti'n-neharîr aleyhim rahmetü'l-Melik'il-kadir sahih olub ve

Sâniyen vakf-ı akar mefhar-i eimme-i kibar olan İmam Azam ve himem-i akdem-i siracü'l-mille ve'd-din ve üstad-ı eimmeti'l-müctehidîn Ebi Hanife Numan b. Sâbit el-Küffî cûziye bi'l-hayr hazretlerinin mezheb-i hatîr ve re'y-i münirlerinde sahih lakin gayr-ı lazım ve

Sâlisen vakf-ı menkûlun yine İmam Ebi Hanife hazretleri rivayeti üzre adem-i cevazı mahallinde tasrih olunub sahih olmamağla binâen alâ zâlik vakf-ı mezburdan rucû idüb zikri murûr eden ebniye-i mahdûde ve tarla ve kürûm ve isticar-ı mersûme ve kütüb ve evanî-i mezbûre ve nukûd-i merkûmeyi ke'l-evvel mülkûme istirdad ederim dedikde mütevellî-i suhansâz cevab-ı bâ-savaba âğaz idüb egerçi hal bâlâda tafsil u beyan ve şerh u iyan olunan minval üzredir lakin İmam Züfer aleyhi rahmetü Meliki'l-ekberden İmam Muhammed b. Abdillâh el-Ensârî aleyhi rahmetü'l-Bâri rivayeti üzre nukûd ve ona müteferri olan şurût ve kuyûd sahih ve âlim-i rabbanî imam-ı sâlis Muhammed b. Hasan eş-Şeybanî re'y-i şerifleri üzre zikr olunan kütüb-i şerife vakfının sıhhati mahallinde sarîh olmamağla red ve teslimden imtina ederim deyü hakim-i mevki-i sadr-ı kitab tûba lehu ve hüsne meâb efendi hazretleri huzurunda vâkîf-ı mûma ileyh ile müterâfî'an ve herbiri mübteğasinca fasl u hasme tâliban olduklarında hâkim-i mûma ileyh lâ-zâle'l-hakku câriyen beyne yedeyh hazretleri dahi bu babda teemmül-i lâhik ve tefekkür-i fâik itdikde temhîd-i kavaid-i hayrî evlâ ve teşyîd-i mebânî-i vakfî ahrâ görmekle tarafeynin kelâmına nazar ve muhtıl-ı hayr olmaksızın hazer idüb âlimen bi'l-hıfâf-ı'l-cârî beyne'l-eimmeti'l-eslâf ve murâ'iyen bi-cemîi mâ lâ bûdde minhu fi'l-hükmî bi'l-evkaf alâ kavli men yerâhu mine'l-eimmeti'l-müctehidîn ridvanullahi taalâ aleyhim ecmaîn ebniye-i mevsûfe-i mezbûre ile tarla ve kürûm ve isticar-ı mezkûre ve kütüb ve evânî-i mezbûre ve nukûd-i merkûmenin bilcümle vakfiyelerinin sıhhatine ve şurût-ı mezkûrenin cevazına vâkîf-ı mûmaileyh mahzarında hükm idicek vâkîf-ı mûma ileyh inan-ı kelâmını semt-i âhare atf idüb gerçi evkaf-ı mezbûre ve şurût-ı mezkûre ber-vech-i meşrûh hükm-i hakim ile sıhhat buldu lakin İmam Ebi Hanife hazretleri katında sıhhat lüzumu müstelzim olmamağla evkaf-ı mezbûre lazım değıldür deyü cümlesini istirdad idicek mütevellî-i mûma ileyh tekrar cevab-ı bâ-savaba mütesaddi olub gerçi Ebi Hanife katında hal zikr olunan minval üzredir lakin nihîr-ri meâlî İmam Ebu Yusuf eş-şehîr bi-imamı's-sânî re'y-i hatîrlerinde vakfın mücerred "vakaftü" kavliyle vakf sahih ve lazım ve sıhhat lüzumu müstelzim olub ve imamu's-sâlis Muhammed b. Hasan eş-Şeybanî re'y-i münirlerinde teslim ile'l-mütevellî ve zikr-i te'bîd-i vakfa lüzum ârız olmağla alâ re'yihime's-sedîd evkaf-ı mezkûrenin lüzumuna dahi hükm olunmak matlubumdur dedikde hakim-i mûma ileyh lâ zâle'l-hakku beyne yedeyhi imameyn-i hümameyn re'y-i şerifleri üzre evkaf-ı mezkûrenin lüzumuna dahi vâkîf-ı mûma ileyh müvacehesinde hükm-i sahih-i şer'î ve kaza-yı sarîh-i merî itmeğîn evkaf-ı mezkûre sahih ve lazım ve habs sarîh ve mütehattim oldu. "Fe men beddelehü ba'de mâ semi'ahu fe-innemâ ismuhu ale'llezîne

yübeddilûnehu innellâhe semîun alîm" [Bakara 2/181]. Ve ecru'l-vâkıfı ale'l-Hayyi'l-cevâdi'l-kerim. Cerâ zâlike ve hurrire fı yevmi'r-rabi'a aşer min Cumadelûlâ li seneti isnâ ve selâsemie ve elf [14 Cumadelûla 1302].

Şuhûdu'l-hal

Müfti-i belde faziletlü İbrahim Şerif Efendi b. Edib Ağa
Odabaşaki el-Hac Hasan Vakıf Efendi b. Murad Ağa
Eytam Başkâtibi Nasırzade Mehmed Tevfik Efendi b. Hüseyin Ağa
Karaalizade Ahmed Bey b. Mustafa Ağa
Aliçavuşzade Ahmed Efendi b. Ali Ağa
Sokakî Abdülhamid Efendi b. el-Hac Ali Ağa
Dolmazâde Ahmed Bey b. el-Hac İsmail Ağa
Ve gayruhum mine'l-hazırûn.

Kaynak: VGMA, Defter nu. 988 (Rumeli 2), s. 249-54.

Ek. 2

**Mehmed Şemseddin Efendi'nin
Konya'ya, Çelebi Efendi'ye Yazdığı Mektuplar**

1

Huzur-ı sâmi-i reşadet-penahîye
el-Ma'ruz

Bu kerre fî 10 Teşrin-i sâni 327 ve fî 3 Kânun-ı evvel 327 tarihleriyle müver-
rahan yirmi bir kıt'a umum sırasında emirname-i devletleri resîde-i cây-ı tevkîr
olub cümlesinin meâl ü muhteviyatı mütalaasıyla karîru'l-ayn-ı iftihar olduk.
Tarîk-ı irfan-ı refîk-ı mevlevînin üssü'l-esas-ı hikmeti olan *Mesnevî*-i şerifden
iktibas-ı hikmet-i Kur'aniye edebilecek dervişanın teksirine delil-i bâhir olan âmâl-i
hayriye-i reşadet-penahîleri dairesinde evâmîr-i celilelerinin hüsn-i tatbîk ve icrasına
bezl-i makderet edileceğinin arz u beyanına cüret eylerim. Ol babda ve kâtibe-i
ahvalde emr u ferman hazreti men lehu'l-emrindir.

Fî 18 Kânun-ı sâni 327

el-Fakir Hâdimu'l-fukara
bi-Mevlevihâne-i Girid Hanya
(Mühür)
es-Seyyid Mehmed Şemseddin

2

Huzur-ı âlilerine
Faziletlü efendim hazretleri

Fî 9 Kanun-ı evvel 327 tarihli enva'-ı nevaziş ve ihtarâtı havi enmile-zîb-i
dest-i iftihar olduğum tahrîrât-ı aliyyeleri mütalaasıyla karîru'l-ayn olduk. Pişva-
y-ı erbab-ı hakikat hazreti Veled Çelebi efendimizin makam-ı mualla-yı hakikata
şeref-kudûmünü tebşir eden fî 18 Cumadelahir 328 tarihli tebşirname-i bende-
nevazîlerine fî 8 Receb 328 tarihli arıza-i tebrikiye ile ifa-yı vazîfede müsarâat
etmişdim. Cezire'nin ahval-i esef-iştimali dolayısıyla bir takım esbab-ı mücbire-
den nâşi takdîm-i arıza hususunda vakt-i münasibine terakkuben vukubulan
teahhurdan husule gelen kusurumu mu'terif olmakla beraber gerek peder-i mer-
hum hakkında ve gerek bizler evladı hakkında râyegân buyurulan iltifât-ı aliyye-
lerine karşı arz-ı teşekkür eyleriz. Mensub olduğumuz tarikat-ı aliyye icabınca
daima huzur-ı Pîr'e rû-mal olmak vesilesiyle iktisab-ı füyûzat ve nâil-i iltifat olmak
emel-i mahsusumuza adem-i muvaffakiyetimiz fakir ve biraderler için büyük bir
azab-ı vicdanîdir. Arz olunan şu hakikat ind-i irfan-penahîlerinde teslim olunursa

tamir icab eden ve makam-ı muallâya muhalesat-ı resmîyede vaki olan kusurumuz istiğnaya haml olunmayub safderûnluk ve esbab-ı ânîfeden neşet etmiş olduğu tebeyyün edeceğinden bu babdaki isti'tafnâmemize ve iltifat-ı reşadet-penahîye mazhariyetimizi delâlet buyurulması niyazıyla herhalde

کعبۃ العشاق باشد این مقام

هرکه ناقص آید انجاشد تمام *

beytini vird-i zeban ediyorsak da bâb-ı şerîfde Camî'nin lisanından cari olduğu gibi okumak şerefine nâîliyet himmet-i erenlerden müsterhamdır. Herhalde muhtacı bulunduğumuz teveccühat-ı kalbiye-i fâzîlânelerinin şeref-bekâsı ehass-ı âmâl-i dervîşânem olmağın ol babda irade efendimizindir.

Fî 13 Muharremu'l-haram 330 ve fî 22 Kânun-i evvel 327

Hâdimu'l-fukara
bi-Mevlevîhane-i Hanya
(mühür)

3

Huzur-ı feyz-nüşûr-ı reşadet-penahîye
el-Ma'ruz

Hazreti pîr-i rûşen-zamîr efendimizin sütte-i seniyyelerine vakf-ı vücud etmiş âzad kabul etmez bir bende-i hakîri bulunmuş olan abd-i âcizleri Hanya'daki Mevlevîhanelerinde hidmetiyle mübâhi ve müftehir bulunduğum halde hâk-i pâ-yi devletlerini ziyaret şerefiyle bekâm olmak hususunda kalb-i dervîşânemiz pek büyük arzu ve iştîyak gösteriyor ise de Cezire'de vaki olan vaziyet-i elîme-i hâzıra ve te'akub eden buhran dolayısıyla bütün ahali-i İslâmîye ile beraber maruz kalmakda olduğumuz hal-i esef-iştimal-i bîhuzurî sâikasıyla bu ana kadar takdim-i ubûdiyetnâme-i fakîrânemizin tehirine ve emelimizin vakt-i merhûnuna ta'likine sebebiyet vermektedir. Her bâr türab-ı müşk-bâr-ı kâ'betü'l-uşşâkı kühl-i uyûn-ı sadakat ve vesile-i iktisab-ı füyûz-ı semahat bilen bu bende-i kemînelerince hâk-i pâ-yi devletlerine yüz sürmek arzu ve emeli bir şeref ve meziyettir. Ancak bu ümmiyemizin esbab-ı ânîfeden dolayı adem-i husulü gerek fakir ve gerek nezd-i fakîrde bulunan ortanca dâder-i acizî Hasan Hüsnü bendelerini vicdanen ta'zîb etmektedir. Şu arz ettiğimiz bî riya ve bî süm'a hakikat nezd-i mekârim-i hatâ-pûşâne-i veliyyü'n-ni'amîlerinde karfın-ı kabul ve sütte-i afv ile mestür buyurulacağı ümmid-i kavîsini besleyerek takdim-i arıza-ı fakîrâneye cüret eyleriz. Ol babda ve her halde emr u ferman veliyyü'l-ihsan efendimiz hazretlerindedir.

Fî 13 Muharremu'l-haram 330 ve fî 22 Kânun-i evvel 327

el-Fakîr Hâdimu'l-fukara
bi-Mevlevîhane-i
Gird Hanya
(Mühür)

* Bu makam aşıkların kâbesi oldu
Nâkis gelen her kişi burada tamam oldu.

4

Huzur-ı feyz-nüşûr-ı hazreti reşadetpenahîye
el-Ma'ruz

Akdemce fî 24 Kanun-i sâni 327 tarihli arıza ile arz-ı huzur-ı feyz-nüşûr kılındığı vech üzre hâk-i pâ-yı reşadetpenahîye rû-mâl olarak Hanya'daki Mevlevî-hânelerinin ahvalini şifahen arz etmek vesilesile iktisab-ı füyûzât-ı maneviyeye emel-i nâiliyet-i dervîşânemiz bahar eyyamında musammem idi. Cezire'nin her gün bir gûne tahavvül eden mesâib-i müz'icesi ahali-i İslâmiyeyi büht u hayret ve endişe-i istikbal derya-yı tefekkürüne daldırarak bazıları heman hicret fikrine ibtilâ ve takım takım hicrete müheyya görünüyorlar. Hicret sünnet-i seniyyesi bir emr-i mühim olduğu nazar-ı dikkate alınarak dūr-endişâne mülâhazaya muhtac bulunduğu ve husus-ı mezkûrda rûh-ı mesele Devlet-i aliye ve millet-i İslâmiyenin Girid ceziresi hakkında beslemekde olduğu emel ve muhafaza-i hukuk tedabirine halel âriz olmamak ümniyesiyle Cezire'de bulunan ehl-i İslâm[ın] biraz sabr u metanet göstermeleri ve hicret etmemeleri için kavlen ve fiilen delâlet lazime-i hazm ü ihtiyat olacağı teemmül olundu. Binaenaleyh bervech-i ma'ruz bugünlerde sefer-i ziyaret-i fakirî ahali-i mahalliyeye sû-i telakki olunacağı ve herkes bir dürlü mana vereceği cihetle ahalinin şu haline biraz sekîne hasıl oluncaya kadar tehir-i azimet-i dervîşânemiz ind-i devletlerinde dahi musîb görüleceği itikadıyla beyan-ı hal ve daima muhtacı bulunduğumuz telattufat-ı me'âlî-gâyât-ı veliyyü'n-ni'amîlerinin şeref-bekası ma'razında takdim-i arıza-ı fakirâneye cüret olundu. Ol babda emr u ferman hazreti veliyyü'l-ihsan efendimiz hazretlerindedir.

Fî 28 Cemaziyelevvel 330 ve fî 2 Mayıs 328

el-Fakir Hâdimu'l-fukara
bi-Mevlevihâne-i Hanya
(Mühür)

5

Huzur-ı âlî-i veliyyü'n-ni'amîlerine
el-Ma'ruz

Hilafet-i ulyâ-yı Muhammedî medarında âlem-i İslâmiyetin istinadgâhı olan necm-i ikbal-i saltanat-ı Osmaniye'nin tesadüf etmekde olduğu hadisat-ı kevnîyeye karşı mukavemet * ... *واعدوا لهم ما استطعتم من قوة* hikmet-i Kur'aniyyesinin tecellisine vâbeste bir keyfiyet olduğundan Devlet-i aliye-i Osmaniye'nin hayatına temas eden Balkan muharebatı zımnında ehl-i salîb tehacümâtını bi avnihi ve kudretihi teâlâ def' için ihvan-ı din elden geldiği kadar fûnûn-ı hazıraya ve ilcaât-ı zamana muvafık kuvvet ihzârında yek-vücut ve müttehid bulunmaları umûr-ı vâcibeden bulunduğu şübhesizdir.

* "Onlar (düşmanlarınız) için gücünüz yettiğince kuvvet hazırlayın..." (Enfal 8/60).

Der-i aliyye meşayih-i mevleviyesinin huzur-ı âlî-i reşadet-penâhîye arz etdikleri karar mucebince Yenikapu Mevlevihânesi mecruhîn-i guzat tedavisiyçün hastahane ve Galata Mevlevihânesi İ'âne Encümeni içün karargâh ittihaz buyurduğu tedabir-i hasene-i ihvaniyeden ve umum mevlevihânelerin i'âneye iştiraki cümle-i evamir-i seniyye-i hazreti reşadet-penâhîyelerinden bulunmağla uhde-i fakirânemize terettüb eden vazifeye ala kadri'l-imbân sa'y u gayret vecibe-i zimmetimizdir.

Geçen sene Hilal-i Ahmer Cemiyeti merkez-i umumisinden abd-i âcize gönderilen bir kıt'a tahrirat ile nizamnamesi nazar-ı mütalaaya alınarak Hanya'da dahi bir Hilal-i Ahmer heyet-i merkeziyesi teşkiline muvaffakiyet hasıl olmuş ve bu günlerde umum Hanya ahali-i İslâmiyesi zükûr u muhadderâtı tarafından derc edilmekte olan i'ânât-ı nakdiye bi't-tab' merkez-i umumiye peyderpey takdim olunmakta bulunduğunun arzıyla cenabı Mavlâ-yı müteâl işbu sene-i cedidede ism-i celil-i latîf tecelliyatından kâffe-i ümmet-i Muhammed'i behremend-i lütf u ihsan buyurmasını dergâh-ı izzetden tazarru' ve niyaz ederek her hal ü kârda muhtacı bulunduğumuz iltifat-ı kerem-âyât-ı kudsiye-i veliyyü'n-ni'amîlerinin şeref-bekası ma'razında takdim-i arıza-ı dervişanemize cüret kılındı. Ol babda emr u ferman efendimiz hazretlerindir.

Fî Muharremu'l-haram 1331 ve fî 28 Teşrin-i sâni 1328

el-Fakir
Postnişin-i Mevlevihâne-i Girid Hanya
(Mühür)

6

Huzur-ı me'alf-nüşûr-ı hazreti mürşid-i a'zamîye
el-Ma'ruz

Arıza-i tebrikiyeme bi'l-mukabele şeref-tastîr buyurulan fî 18 Kânun-i evvel 329 tarihli lütufname-i sâmilere sûreten ve mânen tesrîr ve teselli-i fuadiyemizi mucib olmuşdur.

Hazreti Pîr kuddise sırruhu'l-münîr efendimizin tarîk-ı feyz-i refikine hâdim olmak üzere yirmialtı çağına basmış olan semere-i fuâdım Süleyman Tûrabi fî 26 Kânun-i evvel 329 Pencşenbe günü irtihal-i dâr-ı beka ve veda'-ı âlem-i vücud etmesinden bi't-tab' husule gelen teessürâtıma iltifat-ı mürşidâneleri deva-sâz-ı teselli olduğu müstağni-i arz u beyandır.

"Lisanu'l-hal entaku min lisani'l-kal" müfadına göre ahval-i hususiyemizi bi mennihi'l-Kerim bu sene bahar sonunda ziyaret-i pür-şeref-i veliyyü'n-ni'amîleri vukuunda arz etmek ister idim. Lütufname-i keramet-unvanlarında bu cihetden i'tâ-yı malumat emir buyurulmuş olmağla bir nebze arz-ı malumat olunur.

Hususiyet-i ahvalimiz Cezire'de hazreti Pîr kuddise sırruhu efendimizin tecelli-i maneviyeleriyle tesis olunub bir zaman ihvan-ı bâ safânın maddî muavenâtiyle

ilerüde âyende vü râvende ihvana medâr-ı tefeyyüz olabilecek dereceye gelmiş iken bilâhare tahavvülât-ı zemaniyenin tesirât-ı muhribesine maruz kalan Hanya Mevlevihânesi'nde hizmet-i fukara ile mübahi olmak idi. Şu halde ekser-i muhibban ve mensuban âlem-i bekaya ve bazıları diyar-ı âhare göç etmiş olduğundan ve yeni yetişenlerde heves ve istidad zamanın icabâtına göre cereyan etmekte bulunduğundan ârâm-ı cân-ı âşıkan olan sema vü safadan mahrum garibâne bir halde dem-güzâr bulunuyoruz.

Peder-i merhum hazreti Pîr efendimizin tarîk-i feyz-i refikine vakf-ı vücud ederek âlem-i bekaya irtihali evânında üç evlad-ı zükûruna hizmet-i dervîşânede sa'y u ikdam ederek huzur-ı hazreti Pîr'e arz-ı hizmet vasiyet etmiş idi. Semere-i sa'y u ikdamımızın ıkttâfı kuvve-i karîbeye geldiği bir zamanda Cezire ahvali bozuldu. Küçük biraderim Hüseyin Ârif ve zevcleriyle iki hemşire Cezire'den hicret etdiler. Mûma ileyh Hüseyin Ârif bendeleri el-hâletü hazîhi Gelibolu'da İ'dadi Mektebi muallimliğiyle temin-i maişet ve dergâh-ı şerifde [Gelibolu Mevlevihânesi'nde] ihvana Mesnevî-i şerif talimine muvazabet etmekte ve ikinci birader Hasan Hüsnü dâ'îleri Hanya'daki Mevlevihânelerinin muhafaza-i mamuriyet ve mevcudiyeti hususuna sa'î bulunduğu ve abd-i âcizleri bir taraftan Cezire ahali-i İslâmiyesinin mukadderatında lüzum-ı mübrem üzerine teklif olunan umûr-ı şer'iyenin temsilîyetine mukayyed bulunmakdayım. Diğer taraftan * *الدين بدأ غريبا وسعود غريبا* hadis-i şerifinin tecelliyâtına masdar olarak ** *فتوبى للغرباء* zümre-i mübeşşeresine iltihakı emel etmekdeyim. Hususiyet-i ahvalimizden şu kadarcık arz etmekle her hal ü kârda muhtacı bulunduğumuz teveccühât-ı kimya-eserlerinin hakk-ı dâ'iyânemizde râbegân buyurulması istirhamâtıyla takdim-i arz-ı dervîşâneme cüret eyleriz. Ol babda emr u irade men lehü'l-emrindir.

Fî 9 Kânun-î sâni 1329

el-Fakir Hâdimu'l-fukara
bi-Mevlevihâne-i Girid Hanya
(Mühür)

Kaynak: Konya Mevlana Müzesi Arşivi, Dosya: 89.

* Din (İslâm) garip başladı garip bitecek.

** Ne mutlu gariplere.

Ek. 3

**Veled Çelebi'nin (İzbudak) tekkeler kapanmadan önce
Hasan Hüsnü Efendi'ye yazdığı mektup**

Türkiye
Büyük Millet Meclisi
azasına mahsustur

Hû
Fazilet-penah Dedem Efendim,

İd-i adhânın tebrikini hâvi uhuvvetnâmeniz fakirin İstanbul, Konya seyahat-
larımdan sonra ancak Ağustos evâhırında yedime vâsıl olabildi. Teşekkürler ede-
rim. O tarihte Şeyh Efendi hazretlerinin [Mehmed Şemseddin Efendi'nin] aile ile
beraber [Girit-Hanya'dan İzmir'e] hicret edeceğini söylüyordunuz. Artık o terk-i
diyarın âlâmından, fûlanından bahs etmeyelim. Önümüzdeki âcil vazifeye avdet
edelim.

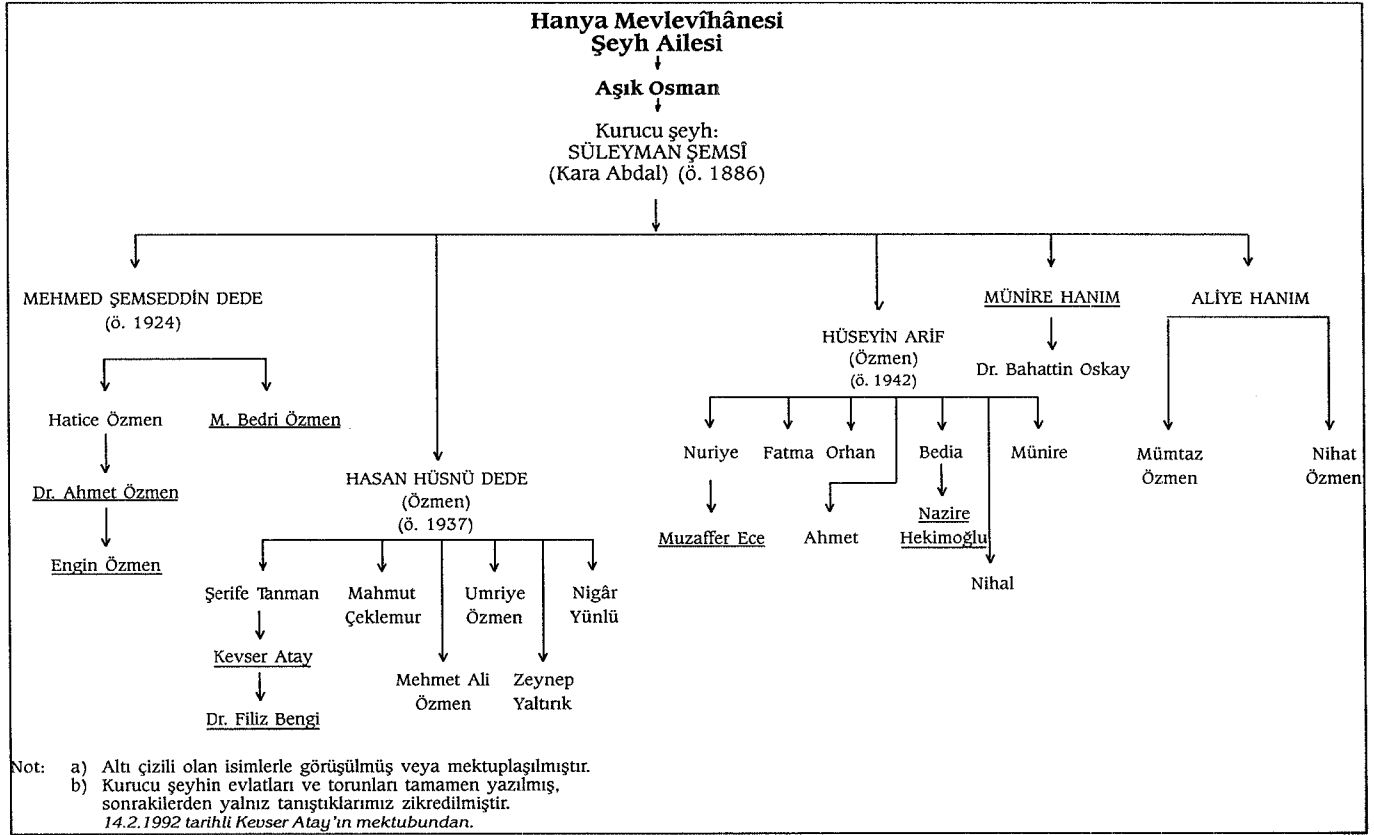
Şeyh Efendi hazretleri İzmir'i dâru'l-hicre ittihaz buyurmalarında isabet etmiş-
ler. Ancak o havalide yeniden bir dergâh uyandıracak mı yoksa münderis der-
gâhlardan birini mi ihya edecektir, bu babta fikirleri nedir? Çelebimizin hali malum;
bu gibi şeyleri düşünecek, başaracak halde değildir. Bu hususta fikirlerini öğren-
mek isterim. Zannımca [Adalardan, Balkanlar'dan mübadele dolayısıyla] birkaç
dergâh Anadolu'ya müntakil olacaktır, bunları ne yapacağız? Fakiri bu yolda ten-
vir ederlerse bize düşen hizmetlere bittab' bezl-i mâ-hasal ederiz. Cümleye aşk u
niyaz eylerim azizim.

Fî 25 Ağustos 1339 [Eylül 1923]

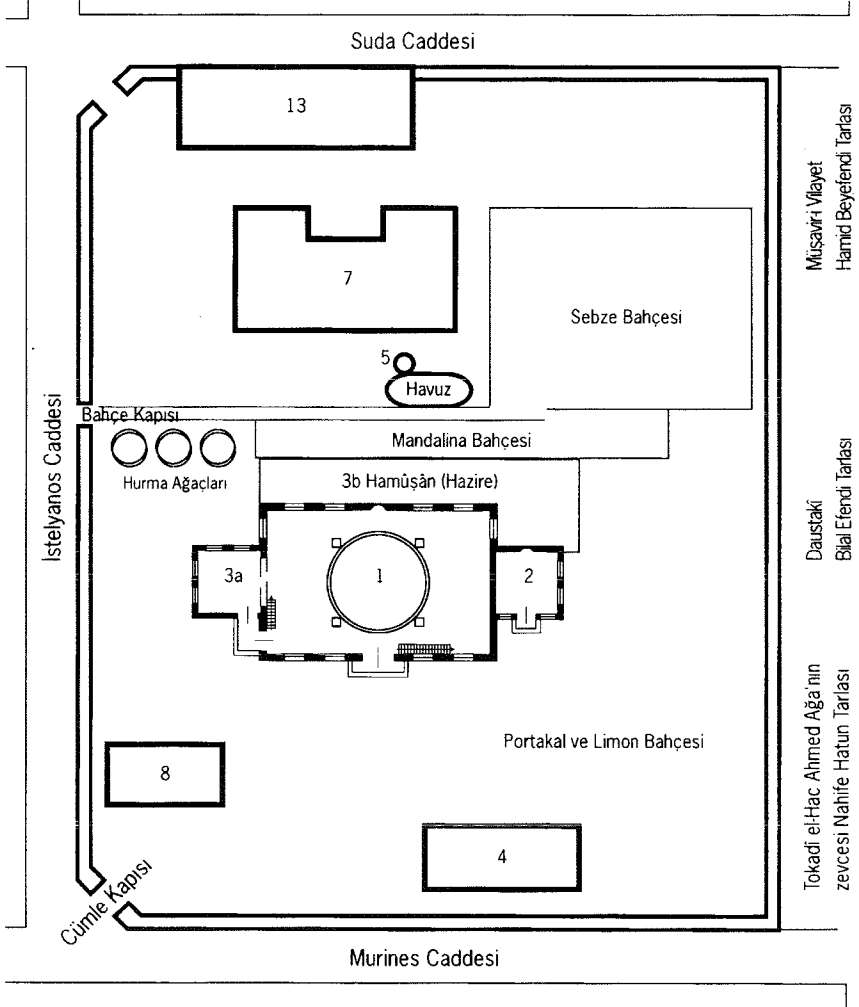
Veled Çelebi

(Mektubun zarfında yer alan "İzmir'de Girid Hanya Mevlevi Dergâh-ı şerifi mütevel-
lisi Şeyh Şemseddin Dedezâde fazilet-penah Hasan Hüsnü Dede Efendi'ye mahsustur"
ibaresi Hasan Hüsnü Efendi'nin hangi makamda bulunduğu göstermektedir).

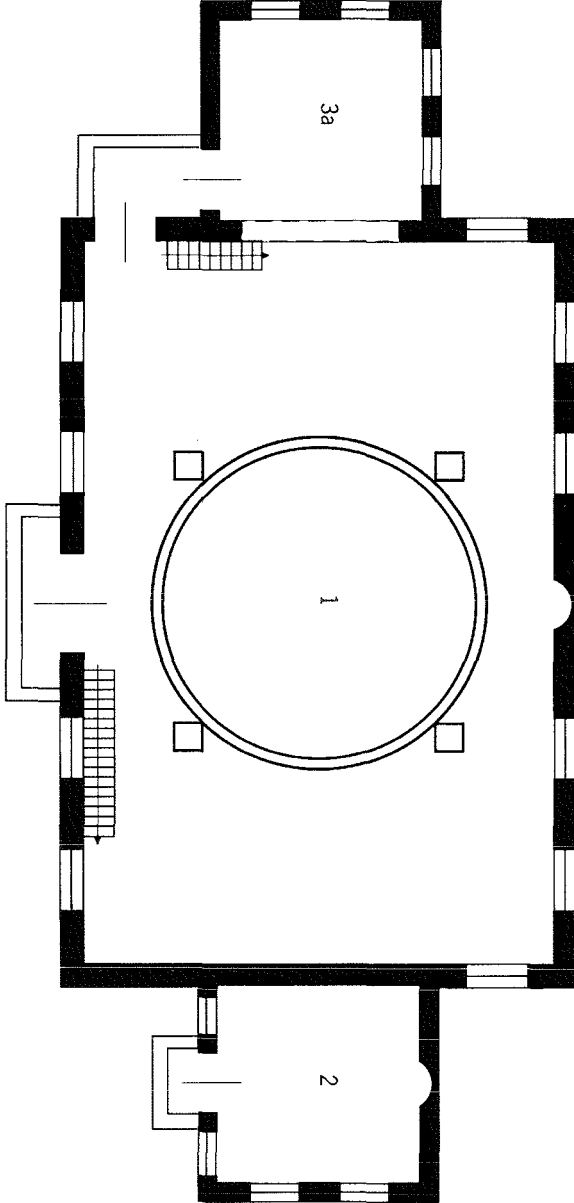
Ek. 4

Hanya Mevlevihânesi

Ek. 5
Hanya Mevlevihânesi Vaziyet Planı

EK. 5
Hanca Mevlevihanesi Semahane, Mescid ve Türbe kroki

Belge ve Fotoğraflar

مادر المصطفى
و صاغ المصطفى
عقود من

الزوج الطالب ان كج مولويجا نه جامع شديني امام و نظمي محمد شير الدين
ابن مولويجا نه پورت شيشي رشت دنو سليمان شمشي الدين محمد افندي
قد حضر و كيد مضي بدله مكرستو شريف ابراهيم افندي ان اديس اعاليم
نظف اغا شيت وكالة عن شيرادست ليدني كى ابراهيم افندي
ابن عثمان و جوجي زاهر احمد افندي ابن اكيح ماضي اغا

الوجه المطبوعه الحكومة ابار المصطفى راحه ماشيت نيت س اغا زار
مضي اغا قد حضر و كيد اعدادن اكيح صاحب افندي ابن غار باكر
محمد شيت وكالة عن شيرادست محمد اغا ابن اقبلي على
واكيح احمد اغا ابن خرقا زار ابراهيم

المهر الموعود على ما تراضيا
من الطرفين
١٥٥٠
٦٩٦ ٤٥

٢٧ ذى الحجه ١٢٩٨

سبوزاقيه
ابراهيم افندي
محمد افندي
علي افندي
معه

عقد مذکور زوجه مزبوره نکست و کبی موسی الیه اکیح صاحب افندیات را و پوسنده کاتب علی افندی حصوله عقد
مذکور اجرا و تمغه شرح و بر کدی

ذی الحجه
٢٧

ذی الحجه ١٢٩٨
سبوزاقيه
ابراهيم افندي
محمد افندي
علي افندي
معه

1. Hanya Mevlevihânesi ikinci şeyhi Mehmed Şemseddin Dede'nin Rahime Aişe hanımla nikâh izinnâmesi

محمود علی شریف و زید افندی

المعرضه

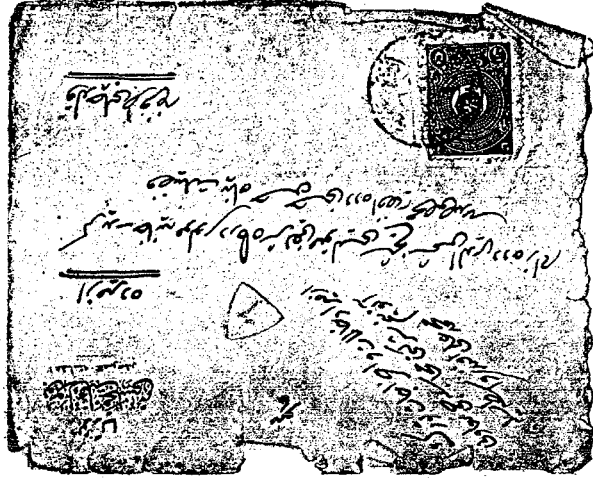
عزیزم بزرگم القاموس شریف بزرگم ان کا وہ بزرگ کتب خانہ کے لئے لکھا ہے جس میں
 دماغ شریفی کو ذرا بڑی وجہ اوستہ
 حضرت میر تقی میر اللہ انڈرک طبعیہ بصرہ بصرہ خادم اللہ اور زید بکر علی خان
 جس کا اولاد نہ کرے خود کو نہ کرے کہ ان کو کچھ بچتے کوئی کمال داریا و دواع
 عالی وجود انستہ بہ اللہ حق و حور بہ آثار انہ العفانہ مرشدانہ لری و داسانہ
 تسلی اولیٰ بنی مستحق عجز و وساعہ
 سادہ الکل انظر بولنا بالاضالی عفا و کورہ احوال حضور بزرگی بنہ الہی بوسنہ بلاد کورہ
 یابونہ شرف و شرفی بصری و قیام عجزہ انک استرا بعم القضاہ کر انستہ انورہ
 بوجہ بلعنا و معلقات امر و شہد انظر بریزہ و مرہ معلقات انور
 حضرت احوال جزیرہ حضرت بر شرف افند ترک فقی معقول لریہ تانبسی اولیہ بر
 زماہ انورہ بالاضالی ماری سماواتہ ام بردہ انستہ دروندہ انورہ سادہ لکھہ
 اولہ بلک و جہ لکھہ کہہ کورہ کورہ کورہ زماہ تک تا رتین کورہ سنہ معرفہ کورہ
 خانہ کورہ انستہ حضرت فقہ بصرہ الہی شوہادہ الکریمہ بصرہ
 خانہ بصرہ و بصرہ دی و با انور کورہ انستہ اولیہ بصرہ و کورہ شرف و کورہ
 عالی القاموس بصرہ دی و با انور کورہ انستہ اولیہ بصرہ و کورہ شرف و کورہ
 استفادہ زماہ تک ایجا با نہ کورہ جیزہ انستہ اولیہ بصرہ انورہ خانہ بصرہ بصرہ
 سماع و شہادہ کورہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 کمالی اولیہ بصرہ اولیہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ

حضرت برہ و عجزہ بصرہ و صبا انستہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 کورہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 جزیرہ و کورہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 تا بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 عجزہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 سادہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 انستہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 لکھہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 عجزہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ
 انستہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ بصرہ

خداوند افندہ بصرہ بصرہ
 کورہ بصرہ بصرہ

Hanun Mawla Hanesi

3. Ek. 2'de çevirim yazıları verilen Mehmed Şemseddin Dede'nin Konya'ya Çelebi Efendi'ye yazdığı mektuplardan biri.

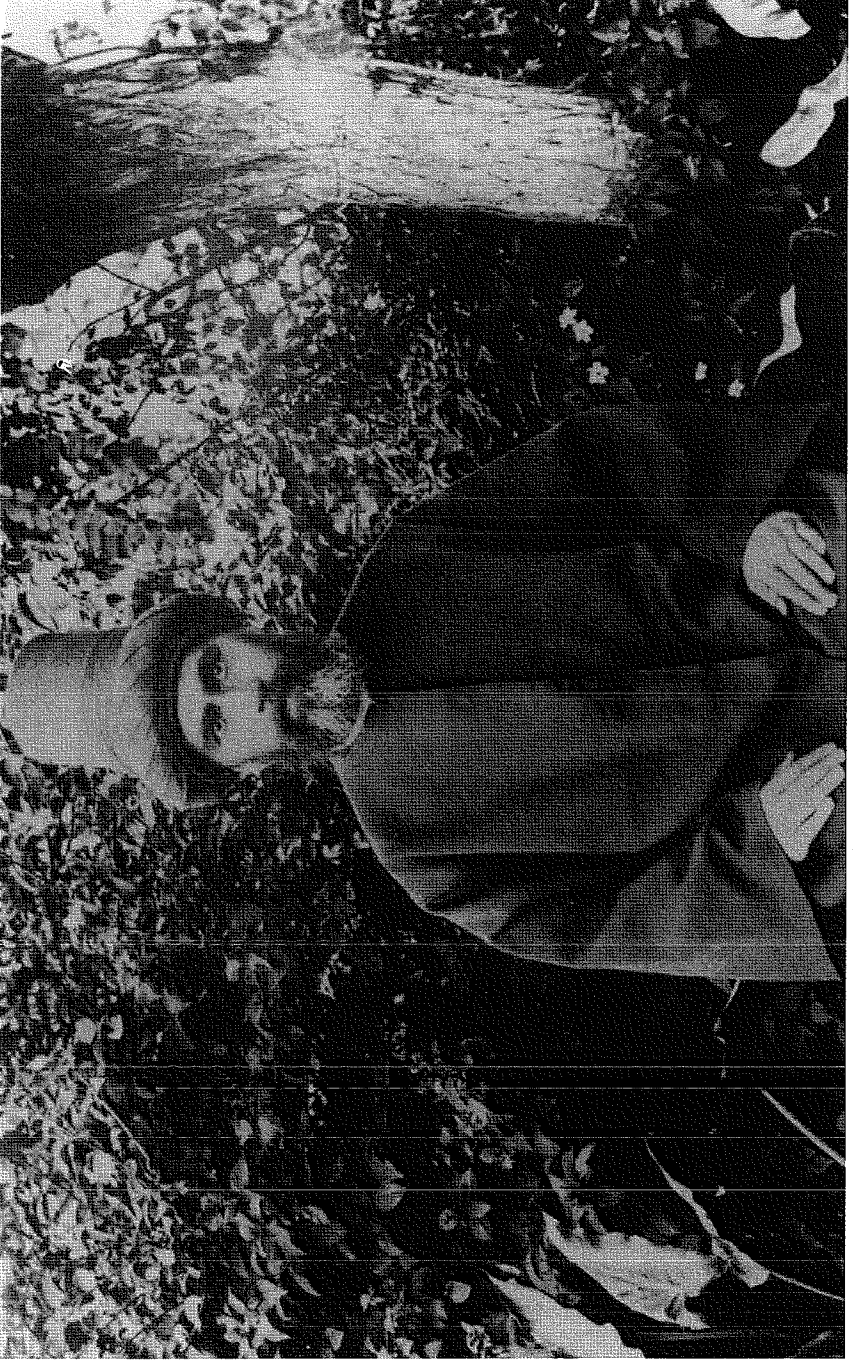
4. Ek. 3'de çevirinin yazıldığı ve verilen Veled Çelebi'nin mektubu ve zarfının önyüzü.

و صحت بیاه دروم انفس
عیاضی انکار برتری ساری ارضیت نامز فقیر است با بوی
قوتی استقامت در صحنه ای که سخن و ارضیت سیر راه الله است
شاه لایم اونا رفیق استیغافه مکتوبه عالمی در حضرت
ایمده ای سید نوروز ارق او ترک با برکات المذنب فایم
بجهد استیقام او کرده و حاصل و صحت نمود ایست
سبح الله منتهی الایم در دار الایمان انا ذوقه در راه استقامت
اجتاق او در سوره تین در درگاه او با برکتی بود که در حال
برکتی است حاله استقامت بود که در راه استقامت
تولی علی در روش استیقامت استقامت استقامت استقامت
آوردن استقامت خود او در راه استقامت استقامت استقامت
دانا استقامت استقامت استقامت استقامت استقامت
بالطریق استقامت استقامت استقامت استقامت استقامت
والله اعلم

و کذا
الطریق استقامت

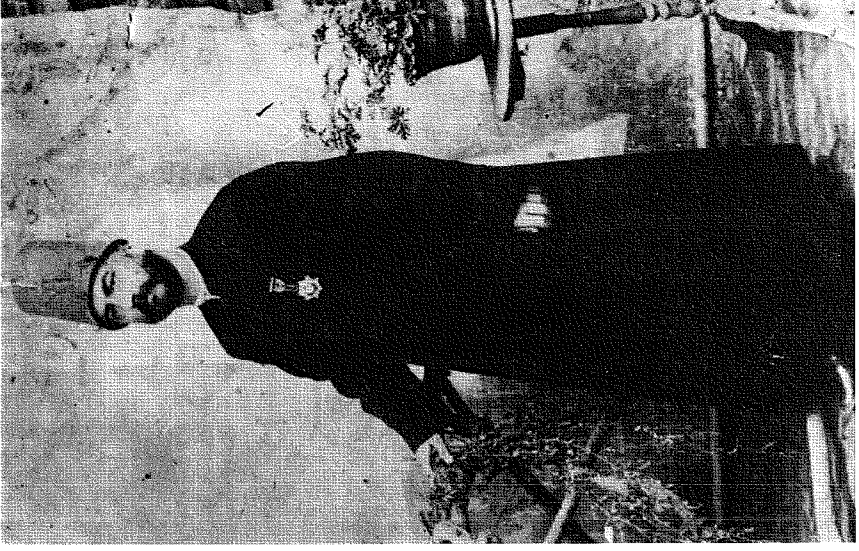

7. Kurucu şeyh Süleyman Şemsi Dede.

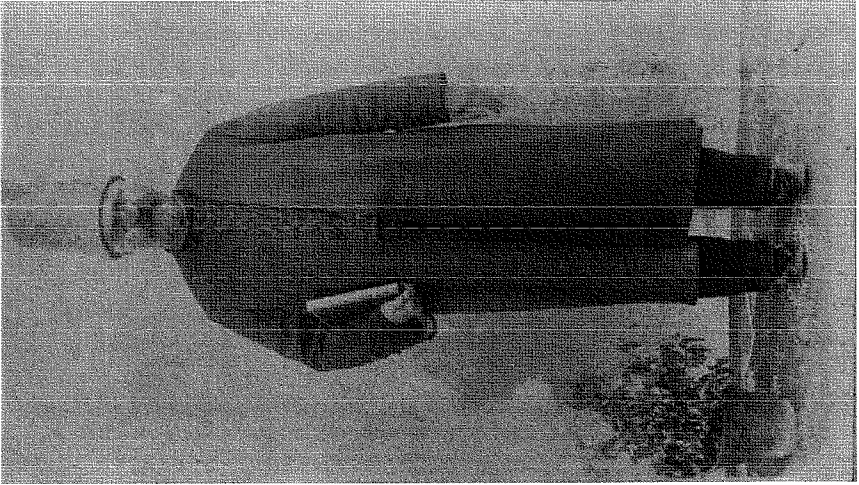

8. İkinci şeyh Mehmed Şemseddin Dede, oğlu Bedri Özmen ve torunu Ahmet Özmen mevlevihânenin haremlik bahçesini süsleyen palmiye ağaçlarının gölgesinde. Arkadaki bina haremlik veya şeyhevi.

10. Kurucu şeyhin üçüncü oğlu Hüseyin Arif Efendi.

9. Kurucu şeyhin ikinci oğlu Hasan Hüsnü Dede.

11. Hanya Mevlevihânesi önünde mevlvi dervişleri bir kartpostala konuk oluyorlar. Solda ayakta ilk neyzen Hasan Hüsnü Dede, ud çalan Hüseyin Arif Efendi.

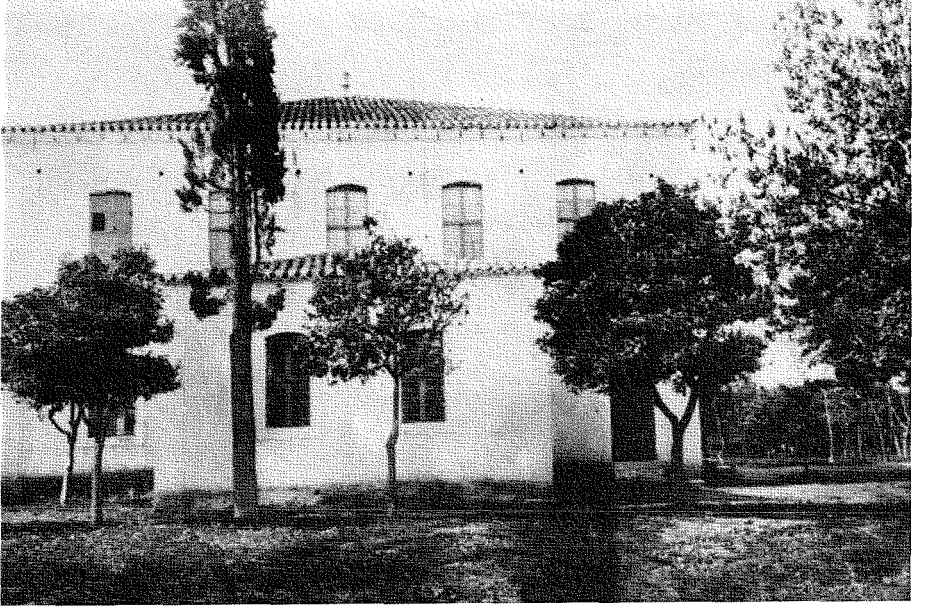
12. II. Meşrutiyet'in ilanının yıldönümünde mevlevihânenin öncülüğünde yapılan sünnet merasimi: "10 Temmuz sene 1327 yevm-i mübeccelinde Hanya İttihad ve Terakki Kulübü tarafından emr-i mesnûn-ı hitâni icra edilen kırkyedi bîvâyegân etfâlin resmi". Sağ pencerenin önündeki sikkeli zat Hasan Hüsnü Dede.

13. Mevlevihânenin eski halini gösteren bir kartpostal. Sağdaki küçük bina mescit. Soldaki türbe binası çok az farkediliyor. (Bir sonraki fotoğrafa bak)

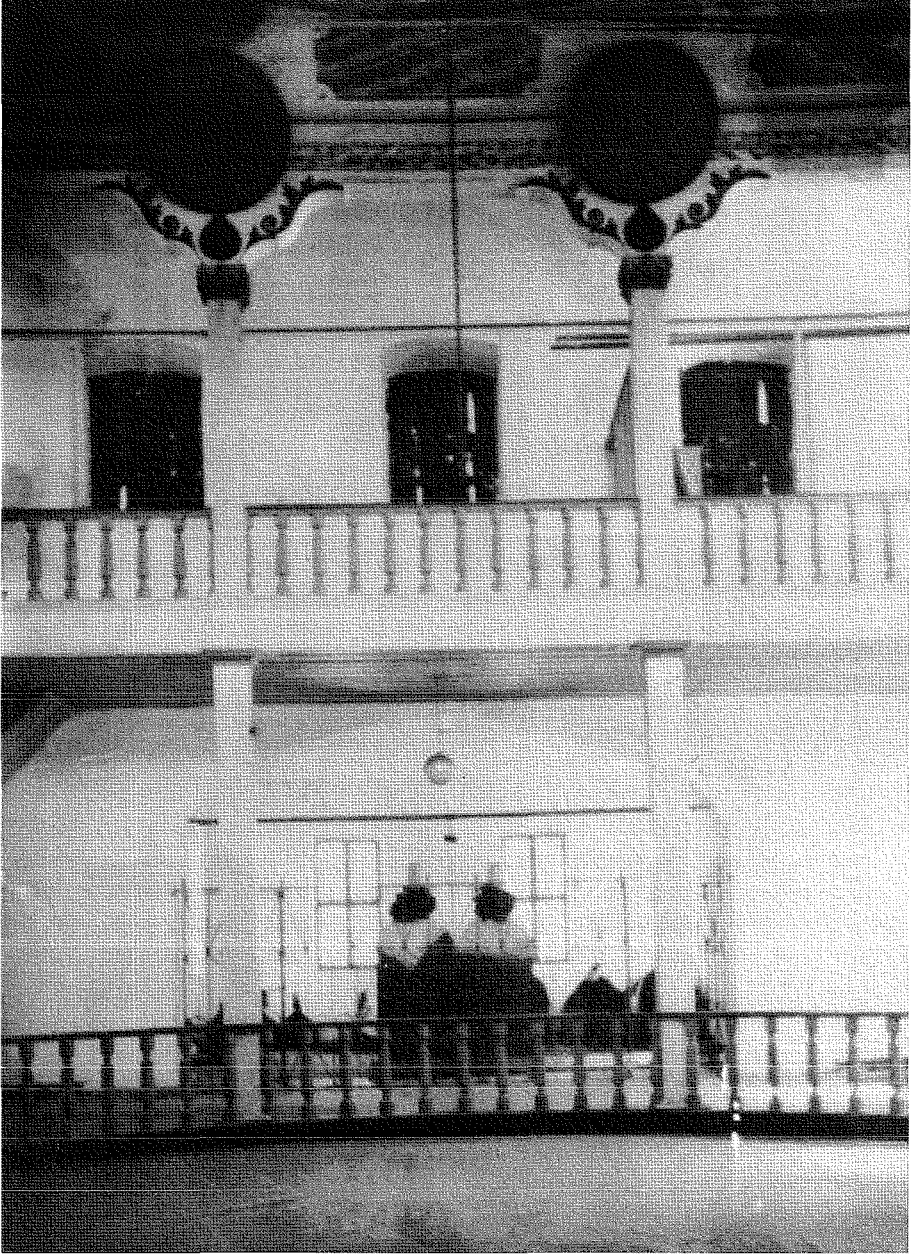
14. Mevlevihânenin şimdiki hali. Sağda mescit, solda türbe kısımları da yerlerinde duruyor. Giriş kapısı önündeki turunc yıllar içinde büyüyüp serpilmiş. (Bir önceki fotoğrafa bak)

15. Mevlevihânenin türbe tarafından çekilmiş bir fotoğrafı. Sağdaki kapı kadınların semahâneye giriş kapısıdır.

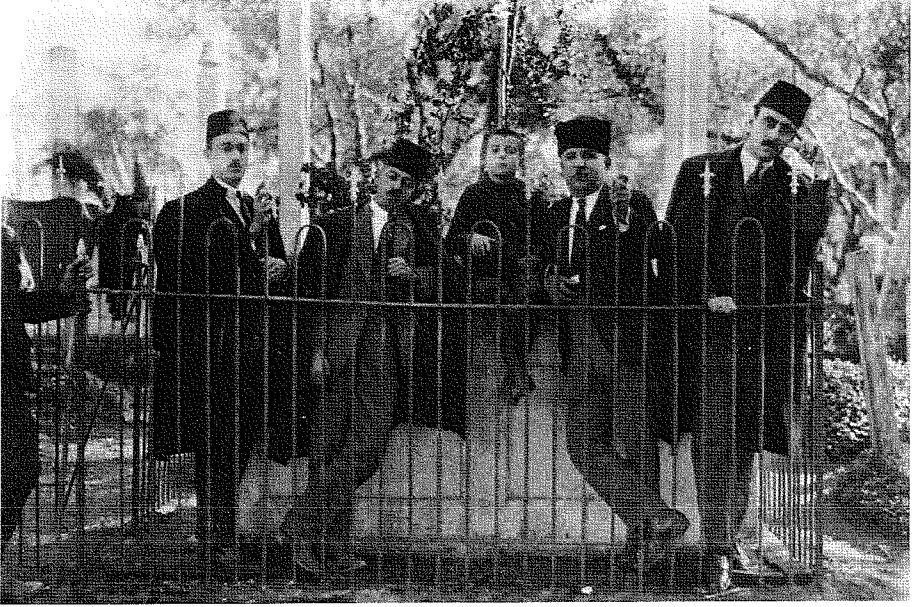
16. Semahânenin bugünkü halini gösteren kible tarafından çekilmiş bir fotoğraf. Sağdaki bitişik bina türbe. En sağdaki müstakil türbe ise kime ait olduğu tesbit edilemeyen tekkeye vakıfta bulunan zevattan birinin türbesi. Şu anda bomboş halde duran alan mevlevihânenin haziresi alanıdır.

17. Semahânenin içinden görünüş. Türbe, üstte kadınlar mahfili olarak kullanılan asmakat, sema alanı ve alanı kuşatan yuvarlak tahta şebekeden bir kesit, üst süslemeler...

18. Semahânenin içinden kible tarafı.

19. Mevlevihânedeki kalan Türk esirler hazirede, bir mezarlık şebekesinin içinde. Sağdan ikinci kişi gazeteci İbnülcemal M. Rağıb. Çocuk Ahmet Özmen.

20. Türk esirler mevlevihânenin önünde. Solda önde İbnülcemal M. Rağıb, ortadaki çocuk Ahmet Özmen.

21. Girit'teki Türk esirler şeyh Şemseddin Dede ile birlikte.

22. Girit'teki Türk esirlerin düzenlediği yağlı güreşten hatıra. Çocuk Ahmet Özmen.

23. Suda caddesi üzerindeki altı dükkân ve imalathane, üstü Hasan Hüsnü Dede evi olan bina ve cümle kapısı (Kapıdaki kişi 1955'te mevlevîhâneyi ziyaret eden ikinci şeyh Şemseddin Dede'nin oğlu Bedri Özmen).

24. Aynı binadan yakın detay.

25. İzmir'e gelen Hanyā Mevlevihānesi şeyhlerinin naaşları tarikat mensupları ve kalabalık bir cemaatin katıldığı merasimle teşyi edilirken.